

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İlânı ve Buna Yönelik Tepkilerin Türk Kamuoyundaki Yankıları

The Proclamation of the Turkish Republic of Northern Cyprus
and the Repercussions of the Reactions Towards This
Proclamation, in the Turkish Public Opinion

Mustafa BOSTANCI*

Öz

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulmasından sonra oluşan yeni siyasi ortamda Kıbrıs uyuşmazlığına, gerçeklere uygun, adil ve yaşayabilir bir anlaşmayla çözüm bulabilmek amacıyla Türk tarafının girişimleri ve inisiyatif kullanmasıyla "toplumlararası görüşmeler" sürdürülmüş, ancak Rum-Yunan ikilisinin uyguladıkları "uzun vadeli mücadele stratejisi" ve özellikle Papandreu'nun Kıbrıs uyuşmazlığını uluslararası alana taşıma politikası, görüşmeler yoluyla bir sonuç alınmasını önlemiştir.

Kıbrıs Rum yönetimi, yoğun girişimleri neticesinde, toplumlararası görüşmeleri bir yana bırakarak, konunun BM gündemine alınmasını sağlamıştır. Bağlantısız ülkeler grubunca hazırlanan ve tamamen Kıbrıs Rum tarafını destekleyen karar tasarısının 13 Mayıs 1983 tarihinde BM Genel Kurulu'nda kabul edilmesi Ankara'da büyük tepki yaratmış, Türkiye ve KTFD bu kararı hiçbir şekilde kabul etmemiştir.

Bu yeni durum Türkiye'nin yeni politikalar çizmesini gerektirmiştir. Toplumlararası görüşmelerin kilitlenmesi ve yeni girişimlerin de sonuçsuz kalması üzerine Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi, 15 Kasım 1983 günü tarihi bir karar alarak, bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin ilan kararını almış ve bunu uluslararası kamuoyuna duyurmuştur. Buna karşın bağımsız devlet ilanından sonra bazı tepkilerin yaşanması da söz konusu olmuştur.

Bu makalede, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi ve buna yönelik tepkiler, özellikle dönemin Türk basınına göre aydınlatılmaya ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

* Yrd. Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, (mustafabostanci066@hotmail.com).

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs meselesi, Toplumlararası Görüşmeler, Türkiye, Yunanistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Rauf Denктаş, Birleşmiş Milletler, Kamuoyu, Basın.

Abstract

In the new political surroundings formed after the Turkish Federated State of Cyprus (TFSC) was proclaimed, inter-communal negotiations were continued by the attempts of the Turkish side taking initiative on the purpose of achieving a realistic, politically equal and sustainable agreement for the Cyprus conflict. Nevertheless, a 'long-term combating strategy' implemented by the Greek-Greek Cypriot duo and particularly Papandreu's policy of carrying the Cyprus question onto international platform blocked to have a result by negotiations.

Having attempted intensively, the Greek Cypriots placed inter-communal talks on one side and put the conflict on the agenda of the United Nations. Prepared by the Non-aligned countries, the resolution of 13 May 1983 that clearly supported the Greek Cypriot side was adopted by U.N. General Assembly, which attracted harsh reactions from Ankara. Therefore, Turkey and the Turkish Cypriots definitely rejected this resolution.

This resolution of the U.N. General Assembly unavoidably required Turkey to make new policies. As the inter-communal talks were deadlocked and the new attempts remained inconclusive, the Assembly of TFSC, taking a historical resolution on 15 November 1983, proclaimed independent Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). Upon this progress some developments came into question.

In this article, the proclamation of Turkish Republic of Northern Cyprus and its repercussions have been tried to enlightened and evaluated according to Turkish press in particular.

Key Words: Cyprus issue, inter-communal negotiations, Turkey, Greece, Turkish Republic of Northern Cyprus, Rauf Denктаş United Nations, Public Opinion, Press.

Giriş

Doğu Akdeniz'de stratejik açıdan önemli bir konumda bulunan Kıbrıs uluslararası alanda sorunlu bir ada olarak hep tartışmalara ve rekabete konu olmuştur.¹ Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Kıbrıs Adası, bölgesel ve küresel aktörlerin güç mücadelelerinde önemli bir yere sahiptir. Anglo-Sakson stratejik ortaklığı çerçevesinde İngiltere ve ABD'nin Ortadoğu, Kuzey Afrika, Kafkasya ve Orta Asya'da etkinliklerini sağlayabilmeleri

¹ Kamer Kasım, "Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu", *Gazi Akademik Bakış*, C.I, s. 1, Kış 2007, s. 57.

açısından Kıbrıs adası, Doğu Akdeniz'de merkezi bir coğrafi konumda bulunmaktadır.²

Coğrafi açıdan Anadolu'nun tabii bir uzantısı, tarihî açıdansa yaklaşık beş yüz yıldır insanı, kültürü ve eserleriyle Türk varlığının ayrılmaz bir parçası olan Kıbrıs³ Adası, coğrafi mevki olarak Doğu Akdeniz'in merkezi bir yerinde bulunmakta Doğu Akdeniz ile Orta Doğu'yu kontrol altında tutmaktadır. Bu yüzden tarih boyunca Akdeniz siyaset ve ticaretinde çok ehemmiyetli stratejik bir rol oynamış, Asya, Avrupa ve Afrika'nın denizci kavimleri arasında devamlı bir surette çekişme ve el değiştirmelere sahne olmuştur. O derecede ki Akdeniz'e hâkim olan her devlet Kıbrıs'a sahip olmayı da kendisi için zaruri addetmiştir.⁴

Coğrafya ilmi ve askerlik sanatı Anadolu'ya hâkim olan devletin, Kıbrıs'ın da tamamına hâkim olmasını öngörür. Çünkü kıyıya yakın adalar anakaraya yönelik taarruzların başlangıç noktasını oluşturur.⁵

Akdeniz'deki önemli adalardan birisi olan Kıbrıs Adası, coğrafi bakımdan Anadolu'nun bir parçasıdır ve tarihte hiçbir zaman Yunanistan'a ait olmamıştır.⁶ Kıbrıs için Winston Churchill'in düşünceleri şöyledir: “Yunanistan ile Ada arasında ne tarihî ne de coğrafi bir bağ vardır. Ada'nın tarih boyunca herhangi bir dönemde Yunanistan'a bağlandığını gösteren hiçbir bilgi yoktur. Geniş bir hayâl gücüyle düşünülse bile coğrafi açıdan Kıbrıs Yunanistan'ın bir parçası olamaz. Adada yaşayan insanlar, Yunanlı değildir. Onları Yunan geleneklerine bağlayan tek şey dildir.”⁷

Ada Osmanlı İmparatorluğu'nun elinde bulunduğu sürece Osmanlı bölgede nüfuzunu devam ettirebilmiş, İngiltere de Ada'ya yerleştikten sonra ancak Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'da söz sahibi olmuştur.

² Siret Hürsoy, “Eleştirel Kuram Perspektifinden Kıbrıs Sorunu”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:48 (Mart 2013), s. 29.

³ “Kıbrıs” kelimesinin menşei hakkında bazı rivayetlere göre, ya binlerce yıl Ada'da işletilmiş olan bakır madeninin (Latincesi Cuprum) adına, ya da bir Yunan mitolojisine göre aşk ilahesi “Kipris”e dayandırılmakla birlikte, bir Türk aşiret adı olabileceği de ileri sürülmektedir. Kıbrıs tarihi boyunca Alasya, Asi, Hemit, Amatusya, Pafya ve Salaminya gibi isimlerle de anılmıştır (Nuri Çevikel, *Kıbrıs, Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878)*, İstanbul, 2006, s. 23).

⁴ Kadir Mısıroğlu, *Lozan, Zafer mi, Hezimet mi?*, C.II, İstanbul, 1973, s. 19.

⁵ Hüseyin Mümtaz, *Kıbrıs'ın Kitabı*, İstanbul, 2003, s. 28.

⁶ Ramazan Tosun, “Kıbrıs Meselesi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 10, Yıl: 2001, s. 95.

⁷ Ulvi Keser, “Son Elli Yıllık Süreç Kıbrıs Meselesi ve Avrupa Birliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, S. 2, Eylül 2003, Yıl: 1, s. 241.

Kıbrıs coğrafi olarak Sicilya ve Sardinya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası olup Avrupa ve Afrika'yı Asya'ya bağlayan güzergâh üzerindedir. Kıbrıs'a en yakın ülke 70 km. mesafe ile Türkiye'dir. Ada; Yunanistan' a 600, Suriye'ye 70 ve Mısır'a 260 mil uzaklıktadır.⁸ Yüzölçümü 9.283 km² olan Ada'nın bugün %35'i Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, %60'ı Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin, %3'ü İngiltere'nin, %2' si de Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün bulunduğu ara bölgeye aittir. KKTC ile Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin arasındaki temas hattının uzunluğu 216 km'dir.

Kıbrıs Adası Bizans'a tabî iken Miladî 648 veya 649'da ilk defa Müslümanların istilasına uğramış ve vergiye bağlanmıştı. Daha sonraları vergilerini vermemesinden dolayı da, Abbasî Halifesi Harun Reşid tarafından ele geçirilmiş ise de Bizans Ada'yı tekrar geri almağa muvaffak olmuştu.

Kıbrıs, Haçlı seferleri esnasında İngiliz Kralı Arslan Yürekli Richard tarafından Bizanslılardan alınarak Gui de Lusignan'a verildi(1192) ve bu tarihten itibaren onun soyu elinde kaldı; bir aralık Ceneviz ve daha sonra Venediklilerin nüfuzu altına düştü ve 1489'da tamamen Venediklilerin idaresi altına girdi.

Venedikliler Ada'yı idareleri altına aldıktan sonra Memluk Devleti ile hoş geçinmek için Kıbrıs Krallığı'nın Memluklara vermekte oldukları vergiyi kabul etmişler ve daha sonra bu vergiyi Memlukların yerine kaim olan Osmanlılara da vermişlerdir.⁹

Osmanlı Devleti Suriye ve Mısır'ı alıp Kuzey Afrika'nın en mamur kısmına sahip olduktan sonra yol üzerinde bulunan ve korsan gemilerine melce olan Girit Adası'yla Suriye ve Anadolu sahillerine pek yakın bulunan, tüccar ve sair gelip geçen gemilere rahat vermeyen Kıbrıs Adası'nın elde edilmesi zaruret halini almıştı.¹⁰

1571 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs'ın fethi, XVI. yüzyılın başlarından fethin öncesine kadar olan süreçte özellikle Akdeniz ve çevresindeki topraklarda kurulmuş olan Türk hâkimiyetinin doğal bir sonucu olmuştur.¹¹

Türkiye'nin, Osmanlı Devleti döneminden başlamak üzere, Kıbrıs'a yönelik politikasını iki ana unsur belirlemiştir. Bunlardan birincisi, Kıbrıs

⁸ Cevdet Aşkın, Abdurrahman Mercanlı, *Türk Tarihi Ansiklopedisi*, İstanbul, 1996, s. 102.

⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.III, Kısım: I, III. Baskı, TTK Basımevi, Ankara, 1983, s. 9-10.

¹⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 10.

¹¹ Nuri Çevikel, *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası(1570-1960)*, İstanbul, 2006, s. 87.

Adası'nın stratejik açıdan Anadolu için arz ettiği önemlidir. Kıbrıs Adası, Türkiye'nin Antalya ve İskenderun körfezlerini tamamıyla kontrol edebilecek bir konumdadır. İkincisi de, Ada'da yaşayan Türklerin güvenliklerinin, refahlarının ve millî bütünlüklerinin sağlanmasıdır.¹²

1878 yılına geldiğinde Süveyş ve Cebel-i Tarık Boğazlarını kontrol altında tutan İngiltere'nin çıkarlarının Ruslarla çatışmasıyla Kıbrıs Adası'nın önemi daha da artmıştır. Osmanlı İmparatorluğu 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbinden sonra Rusların Ayastefanos Muahedesi ile sağladığı üstünlüğü ortadan kaldırmak için İngiltere'nin baskısı sonucu Adayı 4 Haziran 1878 tarihinde yapılan bir anlaşmayla İngiltere'ye terk etmiştir. Söz konusu anlaşmaya göre Kıbrıs Osmanlı Devleti'ne ait olmakta ve vergisini Osmanlı hazinesine vermeye devam edecek ve sadece askeri ve stratejik mülahazalarla İngiltere tarafından kullanılacaktır. Rusya işgal ettiği Kars, Ardahan ve Batum'u iade ettiği vakit, İngiltere de Kıbrıs'tan çıkacaktır. Sultan Abdülhamit, "hukuk-ı şahaneme asla hanel gelmemek şartıyla muahedemeyi tasdik ederim" formülü ile muahedeyi tasdik ettikten başka bu noktada, İngiltere elçisinden bir senet de alarak işi, kendince sağlama bağlamak istemiştir.¹³

İngiliz Dışişleri Bakanı Lord Salisbury'e göre Kıbrıs'ın (bugün bile pek değişmemiş olan) şu üstünlükleri vardı: Hem Anadolu ve hem de Suriye'ye yakındı; açık bir düşmanlığa yol açmaksızın ve Avrupa barışını tehlikeye düşünmeksizin, Anadolu ve Suriye'de askerî harekât için gerekli olan savaş malzemesi ve askerî birlikler Ada'da toplanabilirdi.¹⁴

Kıbrıs'ın İngiltere'ye verileceğini öğrenen İstanbul Rumları, gruplar halinde Ada'ya göç etmeye başlamışlardır. Ada'nın İngiliz hâkimiyetine girmesinden sonra ise buradaki birçok Türk ailesi Türkiye'ye göç etmiştir. Bütün bu gelişmeler Kıbrıs'ta Türklerin azınlığa düşmeye başlamasına sebep olmuştur. İngiltere ayrıca iş başında bulunan Türkleri görevlerinden uzaklaştırıp, yüksek mevkilere Rumları getirmeye başlamış, böylece Ada'da Türklerin hâkimiyetine son vermeyi amaçlamıştır.¹⁵

¹² Osman Metin Öztürk, "Kıbrıs'ın Türkiye Bakımından Stratejik Önemi ve Füze Krizi", *G.Ü.İ.B.F. Dergisi*, 1/99, s. 140.

¹³ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, C. VIII, III.Baskı, TTK Basımevi, Ankara, 1988, s. 71-73; Osmanlı-İngiliz Antlaşması konusunda bkz. Rifat Uçarol, *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Antlaşması(Ada'nın İngiltere'ye Devri)*, İstanbul, 1978.

¹⁴ Metin Menekşe, "Berlin Konferansı Sonrasında Osmanlı-İngiliz İlişkileri'nde Kıbrıs Meselesi (1878-1923)", *Motif Akademi / Halkbilimi Dergisi* / 2013-1 (Kıbrıs Özel Sayısı-I), s. 313.

¹⁵ Tosun, a.g.m., s. 98-99.

İngilizler 1911-1912 Türk-İtalyan harbi sırasında Kıbrıs Adasını tarafsız bir bölge ilan ettiler. Türk-İtalyan savaşında Ada'nın tarafsızlığını ilan etmekten güç alan İngiltere Hükümeti, Birinci Dünya savaşında Osmanlı İmparatorluğu ile karşı cephelerde savaşa girmiş olmasını fırsat bilerek ve tek taraflı olarak Ada'yı ilhak ettiğini duyurmuş¹⁶, Lozan Anlaşması'yla da bu durumu tescil ettirmiştir¹⁷ (Dışişleri Bakanlığı, 1973:180). Ada, 1960'ta Kıbrıs Cumhuriyeti kurulana dek İngiliz idaresinde kalmıştır.¹⁸

Ada, iki kutuplu dönemde, Girit ile birlikte, Rus nüfuzuna karşı askerî strateji açısından anlamlı bir coğrafya olarak görülmüş, Doğu Akdeniz'deki Rus etkinliğini önlemede etkin bir rol oynamıştır.¹⁹

Ekim 1931'den itibaren Rumların Enosis isteğiyle İngiliz yönetimine karşı ayaklanması sonucu İngilizlerin politikası sertleşti²⁰ ve her türlü siyasi faaliyet yasaklandı.²¹

1955'te Kıbrıslı Rumların kurduğu EOKA²² örgütü İngiliz kuvvetlerini Ada'dan çıkarmak için silahlı eylemlere başladı ve yer yer de Türkleri hedef aldı.²³ Bu zaman zarfında Kıbrıs Türkleri de silahlanmaya başlamıştı ve İngilizler adanın tüm bölümünü kontrolde tutmakta zorlanıyordu. Bu tarihten itibaren Taksim isteğinde bulunan Türkler ile Enosis isteyen Rumlar birbirleri ile çatışmaya başladı.²⁴ Rum toplumunun, değişmez hedefi, vizyonu; Megali İdea (Büyük Ülkü) hedefi çerçevesinde Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını, ilhak edilmesini ifade eden Enosis'tir. Kelime anlamı ile "ilhak" demek olan Enosis, ilk Megali İdea haritasının çizildiği 1791-1796 yıllarından beri gündemde olan bir konudur. Bir anlamda Kıbrıs sorununun da bu tarihten itibaren var olduğu söylenebilir.²⁵

¹⁶ Halil AYTEKİN, *Kıbrıs'ta Monarğa (Boğaztepe) Ermeni Lejyonu Kampı*, Ankara, 2000, s. 41-42.

¹⁷ Dışişleri Bakanlığı, *Türkiye'nin Dış Politikasında 50 Yıl Lozan (1922-1923)*, Ankara, 1973, s. 180.

¹⁸ Arslan AKFİRAT, Öner ÖZKAN, "Ulusal/Etnik Kimliklerin Stratejik İnşası: Kuzey Kıbrıs Örneği", *Bilig*, Kış / 2010, s. 52, s. 7.

¹⁹ ÖZTÜRK, a.g.m, s. 139.

²⁰ Tuncer TOPUR, *Dünya ve Türkiye-AB-Kıbrıs Üçgeni*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2002, s.96-97.

²¹ Melek FIRAT, "Kıbrıs Sorununun Gölgesinde Dostluk (1955-1960)", *Türk Dış Politikası*, Editör: Baskın ORAN, C.I, İstanbul, 2008, s. 594.

²² EOKA(Ethniki Organosis Kypriakon Agonistion/Kıbrıslı Savaşçıların Milli Teşkilatı).

²³ Topur, a.g.e., s.111.

²⁴ Firat, a.g.e., s. 606-607.

²⁵ Turgay BÜLENT GÖKTÜRK, "Rumların Kıbrıs'taki Enosis İsteklerinin Şiddete Dönüşmesi: 1931 İsyanı;-Öncesi ve Sonrası-", *ÇTTAD*,VII/16-17, (2008/Bahar-Güz), s. 336.

1. KKTC'nin İlân Süreci

Ada, 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti adıyla bağımsızlık kazanmıştır.²⁶ 1974'te Yunan darbesinin ardından Türk silahlı kuvvetlerinin Ada'da bozulan dengeyi yeniden tesis etmek amacıyla gerçekleştirdiği Barış Harekâtı²⁷ ile Türkiye, Kuzey Kıbrıslı Türklerin tehditten uzak yaşayabilecekleri bir coğrafi alanı kontrolü altına almıştır.²⁸ Türkiye'nin Ada'ya müdahalesini mümkün kılan faktörler arasında, sadece Kıbrıs'taki ve Türkiye'deki Türkler arasında ırkî, dinî ve kimlik bağlarının var olması değil; kısmen Kıbrıs'ın stratejik konumunu ve kısmen de ABD'nin o zamanki Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios'un, Bağlantısızlar grubunun önde gelenleri arasında olmasından dolayı duyduğu rahatsızlık da bulunmaktadır.²⁹

Türkiye'nin Kıbrıs harekâtında Amerikan silahlarını kullanmış olması, Kongre tarafından tepkiyle karşılanmış ve Amerikan Senatosu ve Temsilciler Meclisi Aralık 1974'te, 5 Şubat 1975 tarihinden itibaren Türkiye'ye silah ambargosu kararı almıştır.³⁰ Amerika'nın silah ambargosuna Türkiye'nin cevabı ise 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kuruluşu olmuştur.³¹

1974 krizi sonrası uluslararası ortamında ABD'nin Türkiye'ye ambargo uygulamasının Kıbrıs müdahalesine bağlanmasına rağmen, Türkiye'nin askerlerini Ada'dan çekmediği halde ya da Kıbrıs'ta hiçbir değişiklik olmadığı halde ambargonun kaldırılması düşündürücüdür. Ortadoğu'da İran'daki Şah rejiminin çökmek üzere olması, Afganistan'a SSCB'nin müdahale sinyalleri vermesiyle birlikte ABD açısından Türkiye'nin önemi artmıştı. Bölgedeki çıkarlarının tehlikeye girdiğini gören ABD Türkiye'ye uyguladığı silah ambargosunu kaldırmıştır.³² Ambargonun kaldırılması

²⁶ Fırat, "Yunanistan'la İlişkiler", *Türk Dış Politikası*, Editör: Baskın Oran, C.I, İstanbul, 2008, s. 719.

²⁷ Soyalp Tamçelik, "Kıbrıslı Rumların Bölge Barışını Tehdit Eden Silahlanma Çabaları", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3, Summer 2011, s. 394; Türkiye'nin Kıbrıs'a Müdahalesiyle ilgili ayrıntılı olarak bkz. Mehmet Ali Birand, *30 Sıcak Gün*, Milliyet Yayınları: 36, Ondördüncü Baskı, Mart 1990.

²⁸ Nejat Doğan, "Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Kararlarında Kıbrıs Sorunu", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (4), 2002, s. 85.

²⁹ Hürsoy, a.g.m., s.29.

³⁰ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Alkım Yayınevi İstanbul, 2007, s.811.

³¹ Mehmet Emin Çağırın, "Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin İlânı", *Türk Dış Politikası, 1919-2008*, Ed. Haydar Çakmak, Ankara 2008, s. 681.

³² Mehmet Hasgüler, *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Somu*. İletişim Yayınları, İstanbul, 200, s.292. 26 Temmuz 1978 tarihinde Amerikan Senatosu, 1 Ağustos 1978 tarihinde de Temsilciler Meclisi ambargoyu kaldırma kararı aldılar. Bu husustaki kanun, 26

özellikle Kıbrıs'taki görüşmelerin yeniden başlaması ve KKTC'ye giden yolda siyaseti etkilemesi açısından etkili olacaktır.

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kurulmasından sonra oluşan yeni siyasal ortamda Kıbrıs uyuşmazlığına, gerçeklere uygun, adil ve yaşayabilir bir anlaşmayla son verebilmek amacıyla Türk tarafının girişimleriyle ve inisiyatif kullanmasıyla “toplumlararası görüşmeler” sürdürülmüştür. Ancak Rum-Yunan ikilisinin uyguladıkları “uzun vadeli mücadele stratejisi” ve özellikle Papandreu'nun Kıbrıs uyuşmazlığını uluslararası alana taşıma politikası, görüşmeler yoluyla bir sonuç alınmasını önlemiştir. Rumlar ve Yunanistan, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964 tarihli kararı ile Kıbrıs Rumlarına sunulan “Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru hükümeti” unvanını kullanarak uluslararası alanda siyasi hedefleri doğrultusunda kararlar çıkartarak Türkiye üzerinde baskı yaratma yoluna gitmiş, Türkiye'yi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saldıran, Ada'yı bölen işgalci bir ülke olarak gösterme çabalarını sürdürmüş, Kıbrıs Türk halkını ve Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni, işgalcilere yardım eden ve Kıbrıs devletine isyan etmiş azınlık olarak sunmuştur.³³

Toplumlararası görüşmelerde taraflar 9 Ağustos 1980 tarihinde uzun süren çabalardan sonra bir gündem üzerinde mutabık kaldılar ve gündem metnini imzaladılar. Bizzat BM Genel Sekreteri'nin Özel Temsilcisi tarafından okunan bu metinde; Maraş'ın belirli esaslar dâhilinde iskâna açılması, anayasa meselesi, toprak meselesi, pratik önlemler gibi hususlar mevcuttu. Spiros Kipriyanu ise Makarios'tan beri Birleşmiş Milletler huzurunda kabul ettikleri tüm çözüm parametrelerini bunlar hakkında bambaşka anlayışlar getirmek suretiyle sil baştan müzakereye açmıştır. Anlayış farkları esas itibariyle, federe devletlerin birbiriyle ve merkezî hükümetle olan ilişkilerinde tezahür etmiştir. Her şeye rağmen Türk tarafı görüşmede ısrar etmiş ve 5 Ağustos 1981 tarihinde yapılan toplantıda iyi niyetli ve kapsamlı olarak hazırladığı önlemler paketini Rum tarafına ve BM'ye sunmuştur. Bu pakette; Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin sınırlarını gösteren bir harita, Maraş'la ilgili harita, anayasa taslağı, güvenlik konuları ve garantiler yer alıyordu. Rumlar da kendi önerilerini yapmışlardır. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kendi değerlendirmesini yapmış(Waldheim fikirler dizisi) ve bunun hakkında tarafların reaksiyonunu

Eylül 1978 tarihinde Başkan Carter tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir (Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, s.814).

³³ Ahmet Zeki Bulunç, “KKTC'nin İlanı”, *Türk Dış Politikası, 1919–2008*, Ed. Haydar Çakmak, Ankara 2008, s. 867.

aldıktan sonra 18 Kasım 1981 tarihinde taraflara resmen sunmuştur. Türk toplumu belgeyi olumlu bulurken, Rum tarafı ise öneriyi kerhen kabul ederken, belgeye karşı büyük bir halkoyu tertiplemiştir.³⁴

Türk tarafının önerileri BM Genel Sekreterinin özel temsilcisi tarafından olumlu bulunmuş, Rum tarafı ise Türk önerilerini görüşmeye bile gerek duymadan kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan kapsamlı müzakerelerden sonuç alınamamasına rağmen bu görüşmeler, 1981 yılında Türk düşmanlığı düşünce ve tezleriyle iktidara gelecek olan PASOK³⁵'un görüşmeleri durdurmasına kadar yürütülmüştür.³⁶

Bundan sonra Rumlar nüfus mübadelesi anlaşmasını tanımadıklarını açıklayarak bütün Rum göçmenlerin evlerine dönmesi gerektiği tezini savunmaya başladılar. Taktikleri ise anlaşma isteyen taraf görünüp KTFD ve dolayısıyla Kıbrıs Türk Halkını ekonomik abluka altında tutmak ve Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınmanın avantajlarını kullanarak Türkleri dünyadan tecrit etmektir. Böylece zaman hep Rumlardan yana çalıştığından anlaşmazlığı uzatmak suretiyle zaman kazanma yolunu seçtiler.³⁷

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin 22 yıllık tarihinde Kıbrıs'a ilk kez gelen Yunanistan Başbakanı Andreas Papandreu, Larnaka Havaalanı'nda Kipriyanu tarafından törenle karşılanmıştır. Burada Papandreu ile Kipriyanu birer konuşma yapmışlardır. İlk konuşmayı yapan Kipriyanu, Papandreu'nun ziyaretini tarihî bir olay olarak nitelemiş ve bundan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Kipriyanu, Rum yönetimi ile Yunanistan hükümetinin tam bir işbirliği içinde olduklarını ve kendi deyimi ile "*istila ve işgalin yarattığı oldu-bittileri asla kabul etmeyeceklerini*" söylemiştir. Yunan Başbakanı Papandreu ise Kıbrıs'a Rumların mücadelesini, Yunanistan hükümetinin ve halkının tam olarak desteklediği konusunda güvence vermek üzere geldiğini söylemiştir. Toplumlararası görüşmelerin devam etmekte olduğunu ve

³⁴ Topur, a.g.e., s.164.

³⁵ Panhelenik Sosyalist Hareket (PASOK), (Yunanca: "Panhellinion Sosialistiku Kinema".1974'te Andreas Papandreou tarafından kurulan siyasi parti. Başlangıçta Yunanistan'ın Avrupa Birliği ve NATO üyeliğine karşı çıkan ve ülkedeki ABD üslerinin kaldırılmasını savunan parti 1981'de iktidara geldikten sonra daha muhafazakâr bir çizgiye kayd. Aynı yıl Yunanistan AT' ye girdi. 1983'te ABD üslerine ilişkin antlaşma yenilendi ve Yunanistan da tekrar NATO'da kaldı. Parti 1985 seçimlerinde biraz oy kaybettiye de çoğunluğu sağlayarak iktidarını sürdürdü. Kıbrıs konusunda da başlangıçta uzlaşmaz bir tutum izlemişse de, 1988'de Papandreu ile Türkiye Başbakanı Turgut Özal'ın İsviçre'nin Davos kentinde buluşmalarından sonra iki ülke arasındaki ilişkiler bir yumuşama dönemine girdi (http://tr.wikipedia.org/wiki/Panhelenik_Sosyalist_Hareket).

³⁶ Hasan Ünal, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri ve Türk-Yunan Sorunları", *Türkler*, C.XVII, Ankara, 2002, s. 202.

³⁷ Bulunç, a.g.e., s. 868.

görüşmelerin Waldheim'in görüşleri çerçevesinde yapılmasını uygun gördüklerini belirten Papandreu, "*ancak bu görüşmelerin seyri ve sonucu hakkında iyimser değiliz*" demiştir. Ayrıca, sorunu toplumlararası görüşmelerle halletmenin mümkün olmadığını iddia eden Papandreu, Kıbrıs sorununu uluslararası alana çekmek için bir haçlı seferine ve tüm dünyadaki Elenlerin çaba harcamasına gerek olduğunu, kendisinin bunu başlattığını söylemiştir.³⁸

Kıbrıs meselesine toplumlararası görüşmelerle çözüm bulunmayacağını ısrarla savunan Yunan Başbakanı'na rağmen, Türk ve Rum görüşmeciler 14 maddede görüş birliğine varmışlardı. Papandreu ile Kipriyanu'nun görüşmelere dair iddialarını sürekli yinelemelerinin ise bu gerçeği dünyadan gizlemek amacını taşıdığı iddia edilmiştir. Toplumlararası görüşmelerin çıkmaza girdiğini öne sürerek sorunu BM Genel Kurulu gündemine götürmeye çalışan Kipriyanu'nun bu teşebbüsü, BM yeni Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın, Kipriyanu ile Denктаş arasında yeni bir doruk toplantısına gerek olmadığını belirterek, toplumlararası görüşmelerin aynı tempo ile sürdürüleceğini bildirmesi ile akim kalmıştır.³⁹

Bu dönemde meydana gelen diğer bir önemli gelişme de, Kipriyanu'nun Kıbrıs Rum kesiminde yapılan başkanlık seçimlerinde yeniden beş yıllığına başkanlık koltuğuna oturması olmuştur.⁴⁰

Kipriyanu'nun seçimi kazanmasına ilişkin Ankara'nın yorumunu Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Büyükelçi Nazmi Akıman ortaya koymuştur. Büyükelçi Akıman, 1963 yılından bu yana Kıbrıs'ta her iki toplumu temsil eden meşru bir hükümet bulunmadığını hatırlatmıştır. Ada'daki iki toplumun kendi ayrı yönetimleri altında yaşadığını belirten Akıman, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki kurucu ortağından biri olan Kıbrıs Türk toplumunun da temsil edileceği federal bir hükümet oluşturulmadığı müddetçe, herhangi bir kişinin tüm Kıbrıs'ın ve her iki toplumun Cumhurbaşkanı ilan edilmesinin geçersiz olduğunu söylemiştir. Denктаş ise Güneyde yapılan seçimlerde Kıbrıs'ın kurucu iki ortağından Rum halkının kendi liderlerini seçtiğini kaydetmiş ve "*bu neticeyi (Kıbrıs cumhurbaşkanı seçildi) şeklinde takdim yanlıştır*" demiştir.⁴¹

Netice itibariyle Kıbrıs konusunu uluslararası platformlara taşıma politikasını sürdüren Kıbrıs Rum yönetimi, yeni girişimi sayesinde, toplumlararası görüşmeleri bir yana bırakarak, konunun BM gündemine

³⁸ *Milliyet*, 28 Şubat 1982, s. 9.

³⁹ *Hürriyet*, 10 Haziran 1982, s. 3.

⁴⁰ *Milliyet*, 15 Şubat 1983, s. 5.

⁴¹ *Tercüman*, 15 Şubat 1983, s. 4.

alınmasını sağlamıştır. Kıbrıs müzakereleri öncesi Genel Kurul'a sunduğu raporda BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, soruna çözüm bulunması için görevi çerçevesinde kişisel çabalarını arttıracaklarını bildirmiş, toplumlararası görüşmelere hız kazandırmaya çalışacağını ve tarafların anlaşamadıkları konularda onları, bir sentez sağlamaya teşvik edeceğini açıklamıştır.⁴²

Böylece Kıbrıs sorununu üç yıllık bir aranın ardından yeniden BM'nin gündemine alınmış oluyordu. Ancak Bağlantısız ülkeler grubunca üzerinde çalışılan karar tasarısının Genel Kurul'da ele alınması Ankara'da tepkiyle karşılanmıştır. Karar tasarısında olumsuz bulunan unsurların çıkarılması amacıyla Türk tarafı Ankara'da uyarı niteliğinde girişimlerde bulunarak, Hindistan, Yugoslavya ve Cezayir'in dikkatini çekmiştir. Dışişleri Bakanlığına çağrılan adı geçen ülke büyükelçilerine, Türk görüşleri anlatılmış ve tasarının gerçekçi ve dengeli olması gerektiği vurgulanmıştır.⁴³

Bağlantısız ülkelerin yedi üyeli temas grubu tarafından günlerce süren temas ve tartışmalardan sonra son şeklini alan ve 11 Mayıs 1983'te Genel Kurul'a resmen verilen tasarı bütünüyle Kıbrıs Rum yönetiminin görüşleri doğrultusunda kaleme alınmıştı.

Karar tasarısının giriş bölümünde, Ada'nın kuvvet zoru ile işgalinin kabul edilemeyeceği, Kıbrıs'la ilgili uluslararası bir konferansın gereği, Ada'da oldu-bittilerin yaratılmasının BM ilkelerine aykırılığı, Kıbrıs'ın egemenliği, toprak bütünlüğü, bağımsızlığı ve birleşikliği savunuluyor, Kipriyanu'nun Kıbrıs'ın tamamen askerden arındırılması yolundaki çağrısı destekleniyordu.

Tasarının ana bölümünde ise; BM'nin bundan önceki kararlarının uygulanması, tüm yabancı işgal kuvvetlerinin derhal geri çekilmesi, iki toplum temsilcileri arasında anlamlı, çözüme yönelik yapıcı ve özlü görüşmelerin yapılması ve bu görüşmelerin eşitlik ilkesine saygı çerçevesinde olması vurgulanmış, iki toplum liderleri arasında 1977 ve 1979'da varılan anlaşmaların desteklenmesi, tüm Kıbrıslıların insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı gösterilmesi, BM'nin konu ile ilgili kararlarının uygulanması konusunun Güvenlik Konseyi tarafından incelenmesi ve Genel Sekreter'in çözüm için yeni kişisel çabalarda bulunması hususlarına yer verilmiştir.⁴⁴

Bu sırada Londra'da bulunan KTFD Başkanı Rauf Denktaş, taslak konusunda yaptığı açıklamada; karar taslağını gördüğünü, bunların kabul edilebilecek ve toplumlararası görüşmelerle bağdaşacak yanı olmadığını beyan etmiştir.⁴⁵

⁴² *Milliyet*, 11 Mayıs 1983, s. 11.

⁴³ *Cumhuriyet*, 11 Mayıs 1983, s. 1, 11.

⁴⁴ *Milliyet*, 12 Mayıs 1983, s. 6.

⁴⁵ *Milliyet*, 12 Mayıs 1983, s. 6.

Kıbrıs Rum yönetimi ise BM Genel Kurulu'ndaki görüşmelerden ve Bağlantısızlar grubu tarafından hazırlanan karar tasarısının kabulünden sonra, toplumlararası görüşmelere ara vereceğini ve masaya yeniden oturmak için Perez de Cuellar'ın yeni girişimlerde bulunmasını bekleyeceğini bildirmiştir.⁴⁶

13 Mayıs 1983'te BM Genel Kurulu dört gün süren görüşmelerden sonra, "yabancı birliklerin Kıbrıs'tan çekilmesi" yolundaki Bağlantısız yedi ülkenin hazırladığı karar tasarısını 5'e karşı 103 oyla kabul etmiştir. Cezayir, Küba, Mali, Sri Lanka ve Yugoslavya tarafından hazırlanan tasarıya ABD, İngiltere ve Batı Bloku üyeleri çekimser kalırken SSCB ve öteki Doğu Bloku üyeleri lehte oy kullanmıştır. Rum yönetiminin istekleri doğrultusunda hazırlanan tasarıya Türkiye'nin yanı sıra Pakistan, Malezya, Somali ve Bangladeş aleyhte oy kullanmıştır.⁴⁷

Kararda kuvvet kullanarak toprak işgalinin kabul edilemeyeceği belirtiliyor, Kıbrıs'ın halâ yabancı kuvvetler tarafından işgal altında bulunmasından duyulan üzüntü ifade ediliyor ve toplumlararası görüşmelerde ilerleme olmadığı kaydedilmiştir.⁴⁸

BM Genel Kurulu bu kararıyla Kıbrıs'ta uluslararası antlaşmalara dayalı olarak Ada'da bulunan Türkiye'yi işgalci konumuna düşürürken, Kıbrıs'ta tek halk varlığına vurgu yapmak suretiyle Rum tarafının tezleri doğrultusunda Kıbrıs Türk halkını azınlık statüsünde görmüştür. BM Genel Kurul kararı, Kıbrıs'ta birbirinden tamamen ayrı ve farklı iki etnik yapıya sahip iki halkın varlığını reddetmiş ve Kıbrıs Türk halkının var olan kendi geleceğini tayin etme(self determinasyon) hakkını inkâr etmiştir.⁴⁹ Bu çok sert kararı ile BM Genel Kurulu, Rum egemenliğinin Ada'nın kuzeyine yayılmasına olanak sağlamış ve tüm Rum göçmenlerin geri dönmelerini istemiştir.⁵⁰

Böylece Rumların çabaları, BM Genel Kurulu'nun; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ve halkının, Kıbrıs toprağı ile Kıbrıs'ın doğal kaynakları ve diğer kaynakları üzerinde tam ve etkili bir egemenlik ve kontrole sahip olma

⁴⁶ *Milliyet*, 13 Mayıs 1983, s. 5.

⁴⁷ *Milliyet*, 14 Mayıs 1983, s.1.

⁴⁸ *Milliyet*, 14 Mayıs 1983, s. 3. (BM'nin 37/253 sayılı kararı hakkında ayrıntılı olarak bkz. Zehra Cerrahoğlu (Yalçınkaya), *Birleşmiş Milletler Gözetiminde Kıbrıs Sorunu ile İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968 – 1990)*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998, s. 68-71; ayrıca bkz. Nasuh Uslu, *Türk Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs*, 21 Yüzyıl Yayınları:12, Ankara 2000, s. 375-376.)

⁴⁹ Buluç, a.g.e., s. 868-869.

⁵⁰ Uğur Uzer, Ahmet Cengiz, *Kıbrıs Sorunu*, Ankara Barosu Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2002, s. 54.

hakkını teyit eden ve tamamen Kıbrıs Rum tarafını destekleyen kararı ile amacına ulaşmıştır.⁵¹

BM'den böyle bir kararın çıkması Türkiye'nin aleyhinde olup, Yunanistan için bir zafer olmuştur. Papandreu, kendi konumunu iyice kuvvetlendirmiş, işbaşına geldiği günden beri Kıbrıs meselesini enternasyonalize edeceğini söyleyen Yunan Başbakanı, neticede bu hedefini gerçekleştirmiştir. Tabii ki Kıbrıs meselesinin milletlerarası platforma getirilmesi demek, Kıbrıs meselesinin çözümü ve Türk askerinin Ada'dan çekilmesi demek değildi. Fakat şimdi Kıbrıs Rumlarının ve Yunanistan'ın yeni avantajlar ve yeni kozlar elde etmiş olduğu da açıktı. Bununla birlikte Kıbrıs meselesi bundan sonra daha da çetin bir hale gelecekti. Çünkü Türkiye ve KTFD bu kararı hiçbir şekilde kabul etmemiştir. Bu karardan sonra, iki tarafı birbirine biraz olsun yaklaştıracak hiçbir unsur kalmamıştı. Türkiye'nin kararı toptan reddi, Yunanistan'ı Genel Kurul kararlarını tatbikata geçirmek için daha da ısrarlı ve aktif olmaya sevk edecekti.

Türkiye ise buna karşılık yeni kararlar alma ve yeni politikalar çizme durumuna gelmiştir. Bu yeni istikamet, Genel Kurul kararı tesirsiz ve neticesiz bırakmaya yönelik olacaktı. Şunu da belirtmek gerekir ki, Genel Kurul kararı toplumlararası görüşmeleri de öldürmüştür. Çünkü Rumlar ve Yunanistan, Türk askeri Kıbrıs'tan çekilmedikçe görüşmelere yanaşmayacaktı.⁵²

KTFD Başkanı Rauf Denktaş, BM'deki temaslarını tamamladıktan sonra Ada'ya döndüğünde Lefkoşa'daki Atatürk Meydanı'nda bir konuşma yapmış ve Rum yönetimi lideri Kipriyanu ve Yunanistan'ın aynı tutumu sürdürmeleri halinde, "*Bugün temeli atılan Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tavanını oluşturacaklarını*" söylemiş, buna ilaveten BM Genel Kurul kararı durduğu sürece, Türk tarafının görüşmeye oturmayacağını belirterek; bu kararın gölgesinde görüşmelerin başlayamayacağını ifade etmiştir. Kipriyanu'nun Türkiye'yi ve Kıbrıs Türklerini köşeye sıkıştırma girişimlerini yoğunlaştırdığına da dikkat çeken Denktaş; "*Rum'a boyun eğmeyeceğiz*" demiştir.⁵³ Ayrıca Denktaş, 31 Mayıs'ta yapılması beklenen toplumlararası görüşmelere kesinlikle katılmayacaklarını da bildirmiştir.⁵⁴

Bu gelişmeler üzerine Yunan Hükümeti, bağımsız bir Kıbrıs Türk devletinin kurulması eğilimi ve bu amaçla Türk lirasının Kıbrıs lirasının

⁵¹ Clement Dodd, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihi", Çev.: Nasuh Uslu, *Türkler*, Ed.: Hasan Celal Güzel vd., C. XIX, Ankara, 2002, s. 905.

⁵² Fahir Armaoğlu, "Karar ve Sonrası", *Tercüman*, 15 Mayıs 1983, s. 4.

⁵³ *Milliyet*, 21 Mayıs 1983, s. 3.

⁵⁴ *Hürriyet*, 24 Mayıs 1983, s. 16.

yerine geçerli olması kararına ilişkin olarak, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi nezdinde resmen girişimde bulunduğunu açıklanmıştır. Böyle bir uygulamaya geçilmesi halinde Kipriyanu da, BM Güvenlik Konseyi'nin toplantıya çağrılacağını belirtmiştir.⁵⁵

Kıbrıs Rum Yönetimi lideri 27 Mayıs'ta Fransa'da bir dizi temaslarda bulunduktan sonra Vatikan'a geçmiş ve Papa II. Jean Paul ile görüşmüştür. Rum kaynakları görüşme öncesinde, Kipriyanu'nun Papa'dan "Türlere karşı açtıkları Haçlı Seferi için destek isteyeceğini belirtmişlerdir."⁵⁶

Bu sırada 30 Mayıs Pazartesi gününden itibaren "görüşmeler için görüşmeler" başlayacağına dair haberler basında yer almıştı. Buna göre New York'tan Lefkoşa'ya dönmesi beklenen BM Özel Temsilcisi Hugo Gobi Pazartesi gününden itibaren Türk ve Rum taraflarıyla görüşüp, kesilen görüşmeleri yeniden başlatmak için temaslarda bulunacaktı. Türk tarafı, görüşmelerin devamı için ilk koşul olarak, Rum yanlısı son BM kararının geçersizliğini isterken, Rum tarafı ise, görüşmelerin yepyeni bir temele oturtulmasını ve son BM kararının dikkate alınmasını istiyordu. Bu arada ABD'nin de görüşmelerin yeniden başlatılması için devreye girdiği, Büyükelçi Eving'in her iki kesimdeki temaslarda bunu teşvik etmek için çaba harcadığı da gelen haberler arasındaydı.⁵⁷

Rauf Denктаş'ın başlattığı girişimler üzerine, Rum yönetimi Türk tarafını BM Güvenlik Konseyi'ne şikâyet etmiştir. Rum Dışişleri Bakanı Nikos Rolandis BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesinin Lefkoşa'daki büyükelçileri ile temasa geçerek endişelerini belirtmiştir. Rolandis, Hugo Gobi nezdinde de aynı girişimde bulunmuş ve BM'deki Rum temsilcisine Genel Sekreter Perez de Cuellar ile Bağlantısızlar Temas Grubu üyelerini bu konuda aydınlatması için talimat vermiştir. Rum hükümet yetkilisi de Türk tarafının referanduma gitmesi veya bağımsızlığını ilan etmesi halinde, Rum hükümetinin BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmaktan başka seçeneği kalmayacağını bildirmiştir.⁵⁸

Bütün bu gelişmeler yaşanırken Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne dönüştürülmesini hedef alacak olan referandumun Temmuz ayının ilk haftasında yapılmasına karar verildiği açıklanmış, Yüksek Seçim Kurulunun da bu konuda hazırlıklara başladığı öğrenilmişti.⁵⁹

⁵⁵ *Cumhuriyet*, 20 Mayıs 1983, s. 12.

⁵⁶ *Tercüman*, 28 Mayıs 1983, s. 14

⁵⁷ *Milliyet*, 28 Mayıs 1983, s. 5

⁵⁸ *Milliyet*, 28 Mayıs 1983, s.5

⁵⁹ *Hürriyet*, 3 Haziran 1983, s. 11

Kıbrıs Türk Federe Meclisi, BM Genel Kurulu'nun Kıbrıs konusunda almış olduğu son karar ve bu kararın sonuçlarını değerlendirmek üzere 3 Haziran'da "dış politika" özel gündemi ile toplanmıştır.⁶⁰

Bu toplantının yapılmasından önce basın mensuplarına hitaben konuşan Denктаş; "Rum lideri Kipriyanu hala hayal âleminde yaşamaktan kurtulamadı. Kıbrıs'ı parçalayan Türk halkı değildir. Rumların iki halktan oluşan Kıbrıs'ı bir Rum adası olarak takdim edip Enosis'e kapıyı açma rüyası, Ada'yı 1974'lere ve bugünlere getirdi" demiştir.⁶¹

Aynı gün Kıbrıs Türk Federe Meclisi'nde yaptığı konuşmada da Denктаş, görüşmelerden kaçmadıklarını ve kaçmayacaklarını ifade ederek, masaya Rumlarla eşit şartlarla oturacaklarını belirtmiştir. Kıbrıs Türk halkının görüşme masasına oturmasının ve "aman görüşmeler kesilmesin" havasına girmesinin yanlış yorumlandığını ve sürekli Kıbrıs Türkünün aleyhine geliştiğini anlatan Denктаş şöyle demiştir: "O görüşmeler devam ederken, bize masada oturunuz görüşmeye devam en iyi yoldur diyen ülkeler, Rumların bu masayı istedikleri an terk edip, uluslararası örgütlere giderek yeni bir mühür almak suretiyle hükümet olduklarını, bizim azınlık olduğumuz ve ülkenin işgal altında olduğunu belirten karar almalarını önleyemiyorlar." Denктаş, sözlerine şöyle son vermiştir: "Meclisinizden hassasiyetle ricam şudur. Görüşmelerden kaçan taraf olmadığımızı lütfen vurgulayınız. Çünkü biz görüşmelerden kaçmadık ve kaçmayacağız. Ama görüşmelere herhangi şart altında da oturmak niyetinde olmadığımızı da lütfen vurgulayınız ki, dünya da bunu bilsin ve anlasın ki Rum halkı da Kıbrıs Türk halkının muhalifi de muvafığı da dengeli eşit hakları tanınmış, ortaklıkta hakkı olan bir Türk halkı ile görüşmek mecburiyetinde olduğunu anlasın."⁶²

Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi, 17 Haziran'da yapılan görüşmeler sonrasında, Kıbrıs Türk halkının kendi kendini yönetme hakkını vurgulayan karar suretini onaylamıştır. Bakanlar Kurulu'nca onaylanan ve gerekçeleriyle birlikte altı sayfa tutan karar tasarısının esas beş maddelik bölümünde Kıbrıs Türk tarafının Rumlarla eşit şekilde sahip oldukları temel hak ve özgürlükleri korumaya kararlı olduğu ifade edilerek, soruna Türk halkının iradesi dışında hiçbir çözümüm bulunamayacağı vurgulanmıştır. Kararda ayrıca Kıbrıs Türk halkının kendi kaderini bizzat kendisinin belirlemesi hakkına sahip olduğu kaydedilirken, bu hakkın kullanılması halinde doğacak sorunun çözüm için eşit şartlarda görüşmeler yapılmasına engel oluşturmayacağı kaydedilmiştir.⁶³

⁶⁰ *Adalet*, 4 Haziran 1983, s.1

⁶¹ *Hürriyet*, 4 Haziran 1983, s. 11

⁶² *Tercüman*, 4 Haziran 1983, s. 1, 14

⁶³ *Milliyet*, 18 Haziran 1983, s 1,7.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Başkanı Rauf Denktaş, BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar ile de Cenevre’de 4 Temmuz’da bir görüşme yapmıştır. Denktaş görüşmeden sonra yaptığı açıklamada; “*Genel Sekreter, görüşmelerin federasyon oluşturmak için yapıldığını ve tarafların birbirlerinin eşitliğini kabul etmiş olmasının aşikâr olduğunu söyledi*” demiştir.⁶⁴

Kıbrıs Rum çevreleri ise Denktaş-Cuellar görüşmesinin ardından, KTFD’nin bağımsızlığını ilan edeceğini ileri sürmüşlerdir (Çetin, 1983: 4).⁶⁵ Diğer taraftan, Kıbrıs Türk Federe Meclisi’nin Hukukî ve Siyasî İşler Başkanı Fuat Veziroğlu da self-determinasyon yoluyla bağımsızlık sağlamak için Meclis’e bir referandum yasası sunduğunu ifade ederek, “*şahsî kanaatim bu yılın sonunu aşmadan bağımsız devlet ilanı olacaktır*” demiştir.⁶⁶

Bu ortamda, BM Genel Sekreteri Cuellar, Güvenlik Konseyi’nin kendisine verdiği yetkiye dayanarak toplumlararası görüşmeleri çıkmazdan kurtarabilmek için Türk ve Rum yöneticilerine kendi düşüncelerini kapsayan iki sayfalık belgeyi sunmuştur.⁶⁷ Belge bir plan veya kesin bir öneri değildi. Yıllarca BM’nin Kıbrıs temsilcisi olarak çalışan ve sorunu çok iyi bilen Genel Sekreter, metinde bazı görüşlerini ortaya koymuştur. Tarafların bu görüşmeler hakkında ne düşündüklerini sormuş ve gerekirse başka fikirler de ortaya atabileceğini vurgulamıştır. Gizli tutulan belgede, ifade edilen görüşlerin bir parametre esasına dayandığı anlaşılmaktaydı. Cebirce bir ifade olan parametre; bir denklemde, değeri isteğe göre belirtilebilen sayı demektir. İşte Cuellar, bu cebirsel formülü, Kıbrıs diplomasisinde uygulamak niyetindeydi.

Bu formülün Kıbrıs’ta uygulanışı ise şöyle olacaktı;

Meselenin en pürüzlü iki noktasından biri toprak, diğeri ise anayasal anlaşmazlıktı. Burada Cuellar, federasyonun dozajı ile toprağın genişliği arasında bir orantı kurmaktaydı.

Türk tarafı daha çok toprak istiyorsa, daha merkezî bir federatif sisteme razı olmalı, daha gevşek bir konfederasyona taraftar ise, daha fazla toprak vermeyi kabul etmeliydi. Kuşkusuz aynı formül Rum tarafı için de geçerliydi. Rumlar daha merkezî bir yönetim arzu ediyorlarsa, daha az

⁶⁴ *Tercüman*, 5 Temmuz 1983, s. 4.

⁶⁵ *Metin Çetin*, “Şimdi Türk ve Rumların Yeni Tavrı Bekleniyor”, *Tercüman*, 5 Temmuz 1983, s. 4.

⁶⁶ *Tercüman*, 5 Temmuz 1983, s. 4.

⁶⁷ *Milliyet*, 13 Ağustos 1983, s.7

toprağa razı olmalı, daha fazla toprak istiyorlarsa konfederasyona yanaşmalıydılar.

Rum tarafının “Cuellar Belgesi”ne ilk tepkisi olumsuz olmuştur. Zira Kipriyanu, Genel Sekreter'in, BM Genel Kurulu'nun Mayıs ayındaki kararını esas alıp, enerjik bir girişimde bulunmasını beklemekteydi. Rumların bu belgede beğenmediği bir husus da, “Waldheim'in Değerlendirme Belgesi”ne atıfta bulunmasıydı.⁶⁸

Kıbrıs Türk yetkilileri, Perez de Cuellar'ın önerilerinin, iki yıl önce ABD tarafından ortaya atılan ve iki toplumca da reddedilen yöntem ve görüşlerin daha ileri bir biçimde formüle edilmesi olduğu görüşündeydiler. Bu nedenle, önerilerin arkasında ABD'nin bulunduğu kesin gözüyle bakılmıştır. Amerikalıların hayli etkili olan bu girişimi sırasında Sovyetlerin suskunluk göstermesi de BM Genel Sekreteri'nin önerileri konusunda büyük güçler arasında bir uyumun bulunduğu şeklinde değerlendirilmiştir.⁶⁹

Kıbrıs Türk ve Rum liderleri Denктаş ve Kipriyanu 3 Ekim'de BM'de peş peşe basın toplantısı yapmışlardır. Rum lideri Kipriyanu kısa basın toplantısında BM Genel Sekreteri ile konuyu ilk defa görüşeceğini belirterek, “*bu konuyu BM halledemezse dünyada hiçbir teşkilat bu probleme çare bulamaz demiştir Kipriyanu'nun Kıbrıs meselesi konusunda ileri sürdüğü görüşleri cevaplandırın Denктаş ise “Kipriyanu ile görüşme talebinde bulundum. Böyle bir görüşmeyi zaruri addediyorum ve çok da acildir”* demiştir.⁷⁰ Rum basını ise Rum tarafının BM Genel Sekreteri Cuellar'ın çözüm girişimlerini reddettiğini, Kıbrıs Özel Temsilcisi Gobbi'nin istifa edeceğini ve Denктаş'ın zirve önerisinin de kabul edilmeyeceğini ileri sürmüştür.⁷¹ Konuya ilişkin bir açıklama daha yapan Kipriyanu; “*Genel Sekreter, Denктаş'ın benimle görüşme isteğini ilettili. Konu üzerinde görüş alış verişinde bulunduk ve bu konuda kesin kararımı vermeden önce yeni görüşmeler yapmaya karar verdik”* demiştir. BM sözcüsü François Ginlani ise görüşmeden sonra verdiği demeçte, Kipriyanu'nun, zirve teklifi üzerinde ciddi bir şekilde düşünmeyi kabul ettiğini genel sekretere bildirdiğini söylemiştir.⁷²

Kipriyanu aynı zamanda BM Genel Sekreteri De Cuellar'ın Kıbrıs sorununun çözümünü kolaylaştırmak amacıyla hazırladığı öneri mektubunu cevaplayarak karşı önerilerini bildirmiştir. Diplomatik kaynakların kabul

⁶⁸ Sami Kohen, “Şimdi de Parametre!”, *Milliyet*, 13 Ağustos 1983, s. 7.

⁶⁹ *Cumhuriyet*, 26 Eylül 1983, s. 1, 7.

⁷⁰ *Tercüman*, 4 Ekim 1983, s. 1,10.

⁷¹ *Hürriyet*, 5 Ekim 1983, s. 8.

⁷² *Tercüman*, 8 Ekim 1983, s. 4.

edilmesi zor öneriler olarak nitelendirdikleri Kipriyanu'nun karşı önerilerinde; Rum tarafının Türklere % 23 oranında toprak bırakılmasını kabul ettiği, ancak, geçmiş tecrübeler ışığında, Türk tarafının iyi niyetini belli etmesi gerektiği, bunun için Maraş bölgesinden kayıtsız şartsız geri çekilmesi ve Mağusa Limanı'nın yönetimini Cumhuriyet Hükümetine iade etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna ilaveten, yürütme organında, Türklerin %30 oranında temsili yanında, Devlet Başkanı ve Başbakanın, dönüşümlü olarak yürütmenin başında yer almaları hususunun görüşme konusu yapılmasının Kıbrıs Rum Cumhuriyeti Hükümeti tarafından kabul edildiği belirtilmiştir. Kıbrıs Rum Cumhuriyeti Hükümeti'nin ayrıca çift meclis sistemini aynen benimsediği ve Temsilciler Meclisi'nin % 30-70 oranında oluşmasını, Senato'nun ise % 50-50 oranında kurulmasına rıza gösterdiği bildirilmiştir.

Bu öneriler karşısında Denktaş, verdiği demeçte; *“Kıbrıs'ta barış olmasını isteyen her ülke, Kıbrıs Türklerinin kendi kaderini tayin hakkına sahip iki toplumdaki biri olduğunu ve Rumların tüm Kıbrıs'ı temsil edemeyeceğini anlamak zorundadır”* demiştir.⁷³

KTFD Başkanı Denktaş 14 Ekim'de Kıbrıs'a dönerken İzmir Çiğli Havaalanı'nda verdiği demeçte ise devletin yeni adının Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti olacağını söylemiştir. Denktaş, Lefkoşa'ya döndükten sonra da Atatürk Alanı'nda toplanan halka hitaben yaptığı konuşmada son gelişmeleri anlatmış ve Kıbrıs Türk halkının zaten bağımsız yaşadığını, şimdi yapılacak şeyin yeni devletin adını koymak olduğunu sözlerine eklemiştir.⁷⁴

Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgili görüşlerini açıklayan Milli Savunma Bakanı Ümit Halûk Bayülken ise Türk toplumunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğunu vurguladıktan sonra, *“hakkı olmak başka, kullanmak zamanı başka şeylerdir”* diyerek, şu sırada sansasyonel ve heyecan verici beyan vermenin doğru olduğuna inanmadığını ifade etmiştir.⁷⁵

Bu sırada Türkiye'de 12 Eylül darbesinin ardından 6 Kasım 1983 tarihinde ilk genel seçimler yapılmış ve Turgut Özal liderliğindeki Anavatan Partisi, 400 sandalyeden oluşan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 211 milletvekili çıkartarak tek başına iktidar olmuştur.⁷⁶

Bu arada Rauf Denktaş, Türkiye'de 6 Kasım günü yapılacak olan seçimlerden önce bağımsızlık ilanının gerçekleştirilebileceği gibi belirgin

⁷³ *Hürriyet*, 9 Ekim 1983, s. 8.

⁷⁴ *Milliyet*, 15 Ekim 1983, s. 1.

⁷⁵ *Cumhuriyet*, 20 Ekim 1983, s. 3.

⁷⁶ *Milliyet*, 8 Kasım 1983, s. 1.

açıklamalar yapmaya başlamış, bu konuda Türkiye'yi ikna etmek için de son derece kararlı davranmıştır. Kenan Evren'in şu sözlerinden Ankara'nın da Denktaş'ı destekleyeceği anlaşılıyordu: *“Bu noktaya gelindikten sonra, bağımsızlık ilanından geri dönüş beklemek olanaksız. Denktaş'ın bu konuşmaları ve halkın gösterileri sonrasında başta ABD olmak üzere, İngiltere, Almanya gibi ülkelerden üzerimize baskı geleceği kuşkusuz. Onlara vereceğimiz cevap; self-determinasyon haklarını kullanıyorlar. Denktaş, bizim telkinlerimizi dinlemiyor şeklinde olacaktır.”*⁷⁷ Nitekim böyle bir baskı da gelmiştir. Cumhuriyet Gazetesinde yer alan bir habere göre Denktaş'a Ankara'dan gizli tutulan özel mesaj gönderildiği, bu mesajlarda Denktaş'tan bağımsızlık ilanından şimdilik vazgeçmesi ve toplumlararası görüşmelerin yeniden başlaması için diplomatik kanallardan bütün yolların sonuna kadar denenmesinin rica edildiği ifade edilmiştir. Bağımsızlık ilanının NATO'nun Güneydoğu kanadındaki iki müttefiki Türkiye ile Yunanistan arasında ciddi bir çatlağa yol açmasından kaygı duyan Amerikan diplomasisi ise Denktaş'ın bağımsızlık girişimini engellemek için kolları sıvamış, ilk aşamada krizi durdurmaya ve tarafları bir araya getirmek için zaman kazanmaya çalışmaktaydı.⁷⁸ Fahir Armaoğlu da *“Bağımsızlığa Veda”* adlı yazısında, *“Denktaş'ın bağımsızlık ilan edeceklerini söylemesi karşısında Türk Hükümeti'nin tutumu doğrusu garip olmuştur. Hükümet, bağımsızlık ihtimali karşısında önce kesin bir menfi tutum almamış, fakat toplumlararası görüşmelerden yana olduğunu açıklamakla yetinmişti. Fakat önce Amerika'dan sonra da İngiltere'den gelen baskılar karşısında Türk Hükümeti de kesin bir tutum alarak bağımsızlığa, hiç değilse şimdilik karşı çıkmış ve bu durumda da Denktaş bağımsızlığa veda etmek zorunda kalmış görünüyor”* diye yazmıştır.⁷⁹

Diğer taraftan Rauf Denktaş'ın bağımsızlık ilanı yolunda attığı adımlar basında da geniş yankı bulmuştur. Mehmet Barlas; *“Kıbrıs Çözümü”* adlı yazısında; Kıbrıs Rum kesiminin toplumlararası diyalog yönteminden kaçındığını, BM Genel Sekreterinin ise yaptırım gücü olmadığı için Rum tarafını toplumlararası görüşmelere bir türlü zorlayamadığını, sonuçta, Türk toplumunun sürekli askıda kalan bu durumdan ötürü sabırsızlığa ve bir ölçüde ümitsizliğe düştüğünü, uluslararası forumlarda, diplomatik çevrelerde ve dünya siyasetinde, sanki Kıbrıs'ta bir Türk toplumu yokmuş gibi davranıldığını söylemiş ve Türkiye'nin amacının bağımsızlığı güvence altına alınmış, Türkler ve Rumların eşit haklara sahip olduğu bir Kıbrıs Federatif

⁷⁷ Duygu Geylan, *Türk Hükümetleri ve Kıbrıs Sorunu 1974-1983*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2003, s. 147.

⁷⁸ *Cumhuriyet*, 21.10.1983, s.1,11.

⁷⁹ Armaoğlu, *“Bağımsızlığa Veda”*, *Tercüman*, 19.10.198, s. 4.

Devleti'nin kurulması olduğunu ifade ederek, problemi sürekli çözüm dışı yollara iten Kıbrıs Rumlarının istenmeyen bir sonucu önlemek için, ikili görüşmelere bütün ağırlığını koymaları gerektiğini belirtmiştir.⁸⁰

2. KKTC'nin İlân Edilmesi (15 Kasım 1983)

Türkiye'de 6 Kasım 1983 tarihinde yapılan seçimlerin ardından, gözler yeni kurulacak hükümete çevrilmişti. Fakat uzun zamandır toplumlararası görüşmelerin kilitlenmesi ve yeni girişimlerin de sonuçsuz kalması üzerine, Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi, 15 Kasım 1983 günü saat 08.30'daki birleşiminde, tarihî bir karar alarak, bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin ilân kararını almış ve bunu deklare etmiştir.⁸¹

Yeniden bir "Kurucu Meclis" oluşturulmuş, Kurucu Meclis'in yaptığı Anayasa halk oylamasına sunularak halkın onayı alınmıştır.⁸² Bu yola gidilirken federasyon tezi muhafaza edilmiş ve Rum tarafına barış ve çözüm çağrısında bulunulmuştur.⁸³

Bağımsızlık kararının, aynı adada yan yana yaşamaya mecbur bulunan iki halkın aralarındaki bütün sorunları eşit düzeyde müzakerelerle barışçı adil ve kalıcı bir çözüme kavuşturmak için zorunlu olarak alındığı belirtilirken, Bağımsızlık Bildirgesi'nde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilanının, iki eşit halk arasında ortaklığın bir federasyon çatısı altında yeniden kurulmasını ve sorunların çözümlenmesini engellemeyip kolaylaştıracağı, iki halk arasında bütün sorunların barışçı ve uzlaştırıcı bir politikayla çözülmesi için BM Genel Sekreteri'nin gözetimi altında eşit düzeyde müzakereler yürütülmesinin arzulandığı kaydedilmiştir.⁸⁴

Bağımsız devlet ilanının gerekçeleri arasında; Türk köylerine elektrik, su ve gıda maddeleri dağılımının yıllardan beri engellenmesi, ilkokul çocuklarına kadar, Kıbrıs Türklerinin millî düşman oldukları propagandasının sürdürülmesi, Kıbrıs Rum yönetiminin Türklere karşı 'ayırımçı' bir politika izlemesi, yurt dışında eğitim gören Kıbrıslı Türklerin

⁸⁰ Mehmet Barlas, "Kıbrıs Çözümü", *Milliyet*, 17.10.198, s.1.

⁸¹ *Hürriyet*, 16 Kasım 1983, s. 1; *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 1; *Tercüman*, 16 Kasım 1983, s. 1; *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1983, s. 1; *Son Havadis*, 16 Kasım 1983, s. 1; *Milli Gazete*, 16 Kasım 1983, s. 1.

⁸² İsmail Bozkurt, "Kıbrıs Türk Halkı'nın Var Oluş Savaşımı ve Devletleşme Süreci", *2011'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, "Fırsatlar ve Tehditler"*, Editör: Soyalp Tamçelik, Ankara, 2012, s. 39.

⁸³ <http://www.mfa.gov.tr/kibris-tarihce.tr.mfa>

⁸⁴ *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1983, s. 1,11. Ayrıca Bağımsızlık Bildirisi'nin tam metni için bkz., *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 3; *Tercüman*, 16 Kasım 1983, s. 7; *Son Havadis*, 16 Kasım 1983, s. 7; *Adalet*, 16 Kasım 1983, s. 1; Halil Fikret Alasya, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara, 1987, s. 264-278.

dönüşleri sırasında Rum yönetimince büyük engeller çıkarılması, Rumların Kıbrıslı Türklere karşı “ölüm” veya “Ada’yı terk et” anlamına gelen “tabut veya bavul” politikası izlemesi, yerel yönetimlerden Türklerin kovulması yolunda girişimler yapılması, Türklerin bir teb’a toplum haline getirilmek istenmesi ve Kıbrıs’ın “Helenleştirilmesi” hayalini gerçekleştiren bir politika izlenmesi hususlarına yer verilmiştir.⁸⁵

Kuruluş bildirisinde KKTC'nin ilkeleri arasında; KKTC'nin Birleşmiş Milletler ilkelerine bağlılığı, bağlantısızlık dışında bir dış politika izlenmeyeceği, iki büyük devletle ve bütün ülkelerle ilişkilerinde, Doğu Akdeniz’de barış ve istikrarın ve dengenin korunmasını daima ön planda tutacağı ve hiçbir askerî bloğa katılmayacağı, bütün ülkelerle dostane ilişkiler kurmayı amaçladığı ve egemenlik alanında hiçbir ülke aleyhinde, hiçbir düşmanca faaliyete izin vermemeye kararlı olduğu Kurucu, Garanti ve İttifak Anlaşmalarına bağlılığı, İslâm ülkeleri, Bağlantısız ülkeler ve İngiliz Uluslar Topluluğu ile kabil olan en yakın bağları ve ilişkileri kurmaya çalışacağı, dünyada, Akdeniz’de ve yakın bölgesinde barışın hüküm sürmesine hizmet edeceği, KKTC'nin ilanı, iki eşit halkın gerçek bir federasyon çatısı altında yeniden bir ortaklık kurmasını engellemeyeceği, aksine bir federasyonun kuruluşu için gerekli ön koşulları tamamlayarak, bu yoldaki samimi çabaları kolaylaştırabileceği, bu yolda her yapıcı çabayı göstermeye kararlı olduğu ve başka bir devletle birleşmeyeceği, iki halk arasındaki sorunların barışçı ve uzlaşıcı bir yaklaşımla çözülmesi için BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet görevinin devamından ve Genel Sekreter'in gözetimi altında müzakerelerin yürütülmesinden yana olduğu ifade edilerek, Rum kesiminin Türk halkını yeniden yabancı bir devletin tahakkümüne sokmayı amaçlayan ENOSİS hayalini kesinlikle terk etmesinin ve iki toplumu yaklaştıracak iyi niyet adımlarının derhal atılmasını beklendiği belirtilmiştir.

Bağımsızlık kararının Ada’yı ikiye bölmek anlamına gelmediğini sürekli vurgulayan Rauf Denктаş, 17–18 Kasım 1983 tarihinde BM Güvenlik Konseyi’nde yaptığı konuşmalarda, soruna kalıcı bir çözüm bulmak için Rum tarafını müzakerelere çağırması, ancak cevap dahi alamamıştır.⁸⁶

3. KKTC'nin İlânına Tepkiler

Kıbrıs Türkleri, tüm olumsuz ve çözüme ulaşma bakımından ümitsiz gelişmeler karşısında, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin doğuşuna dayanak teşkil eden

⁸⁵ *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 3

⁸⁶ Rauf Denктаş, *Kıbrıs Girit Olmasın*, 4. Baskı, İstanbul, 2005, s. 63.

“kendi kaderini belirleme hakkını” kullanarak 15 Kasım 1983 tarihinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurulduğunu ilan etmişlerdir.⁸⁷

Türkiye’de yayınlanan gazeteler bağımsızlık ilanını şöyle değerlendirmiştir:

Milli Gazete: “...Ve Kıbrıs KTFD, artık bağımsız!...”

Cumhuriyet: “Çözüm için zorunlu karar...”

Güneş: “Mutlu Son...Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kuruldu”

Hürriyet: “Gurur Günü”

Günaydın: “Ankara, Denктаş’ın yanında yer aldı”

Son Havadis: “Kıbrıs Türk Cumhuriyetini selamlıyoruz”

Milliyet: “Kutlu Olsun”

Tercüman da sekiz sütuna verdiği haberini, Milliyet gibi, “Kutlu Olsun” başlığı altında vermiştir.⁸⁸

Kıbrıs’ta bağımsızlık ilânı ile ilgili siyasi parti temsilcilerinden gelen tepkiler de şöyleydi:

Refah Partisi Genel Başkanı Ahmet Tekdal, Kıbrıs’ta ilân edilen bağımsız Türk Devleti ilânını kutlamış ve bağımsızlık ilânının tek tutarlı ve geçerli bir yol olduğunu belirterek, bağımsızlık ilânında geç kalındığını sözlerine eklemiştir.

DYP Genel Başkanı Yıldırım Avcı yaptığı açıklamada, “*Bu sonucu Rum tarafı kaçınılmaz kılmıştır*” demiş ve Bağımsızlık ilânının Kıbrıslı soydaşlarımıza hayırlı ve uğurlu olmasını dilemiştir.

SODEP Genel Başkanı Cezmi Kartay, bağımsızlık ilânının, Rumların Türklere karşı tutumunun kaçınılmaz ve doğal sonucu olduğunu söylemiştir.⁸⁹

Halkçı Parti Genel Başkanı Necdet Calp, Kıbrıs’ta bağımsızlık ilânının kaçınılmaz olduğunu söylemiştir.

Milliyetçi Demokrasi Partisi Genel Başkanı Turgut Sunalp ise “*olumlu karşılıyorum. KTFD mecbur bırakılmıştır.*” şeklinde bir değerlendirme yapmıştır.

⁸⁷ Topur, a.g.e., s. 166.

⁸⁸ *Milli Gazete*, 17 Kasım 1983, s.8

⁸⁹ *Milli Gazete*, 16.11.1983, s.3

Bülent Ecevit, Kıbrıs Türk Meclisi'nin bağımsız devlet ilânını kaçınılmaz saydığını belirterek, “*Bu karar, Kıbrıs gerçeğine Rum tarafınca yıllardır göz yumulmuş olmasının doğal sonucudur.*” demiştir.

Anavatan Partisi Genel Başkan Yardımcısı Turgut Özal, “Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin kendi geleceği ile ilgili alacağı kararlara saygılıyız ve destekleriz.” demiştir.⁹⁰ “*Kıbrıs'ta bağımsızlık ilânı konusundaki düşünceniz nedir?*” sorusu üzerine ise Özal, “*Kıbrıs'ta bağımsızlık ilânı için referanduma gidilmesi gerekirdi*” demiştir.⁹¹

Dışişleri Bakanı İltar Türkmen, basın toplantısı düzenlemiş ve “*KKTC'nin ilanını tanıyoruz ve her türlü yardım yapılacaktır.*” açıklamasında bulunmuştur.⁹²

Türkiye KKTC Devleti'ni tanıyarak ilgili kararı BM Temsilcisi Nail Atalay vasıtasıyla BM Genel Sekreteri ile ABD temsilcisine tevdi etmiştir.⁹³

Cumhurbaşkanı Kenan Evren ve Başbakan Bülend Ulusu Bağımsızlık ilânı üzerine Devlet Başkanı Rauf Denктаş'a birer kutlama mesajı göndermişlerdir. Kıbrıslı soydaşlarımızın iradelerine saygının Türkiye için değişmez bir esas olduğunu belirten Kenan Evren, “*Türkiye'nin KKTC'nin bağımsızlığına saygı göstereceğini ve Kıbrıs Türk halkına elinden gelen her türlü yardımı esirgemeyeceğini bilhassa kaydetmek istiyorum*” demiştir. Bülend Ulusu da mesajında, “*Türkiye Kıbrıs halkının güvenliği ve refahı için elinden gelen hiçbir gayreti esirgemeyecektir.*” demiştir. Genelkurmay Başkanı Nurettin Ersin de KKTC Devlet Başkanı Rauf Denктаş'a bir kutlama mesajı göndermiştir.⁹⁴

Yeni bir Türk devletinin kuruluşunu ve Kıbrıs Türklerinin varlığının yeni bir güvenceye bağlanmasını, Türkiye, destek sağlayarak karşılamıştır. Mehmet Barlas bağımsızlık ilânı üzerine; “*bütün bu görüntü, ortaya çıkan problemler unutturmamalıdır. Nitekim başta ABD ve İngiltere olmak üzere, çeşitli ülkeler, sert tepkiler seslendirmektedirler. Yunanistan'ın, bu durumu istismar etmeye çalışacağı da kesindir ve özellikle Türk-Amerikan ilişkilerine ve dış yardım alanına yansımalar yapabilecek olan bu sorunun, iç siyasî istikrarı sarsmamasına dikkât edilmelidir.*”⁹⁵ şeklinde görüşlerini ifade etmiştir. Barlas ayrıca “*KKTC'nin ilânını coşkuyla karşılasak ve doğal olarak bunu tanıyıp desteklesek de yeni doğan durum,*

⁹⁰ *Milliyet*, 16.11. 1983, s.3

⁹¹ *Cumhuriyet*, 18 Kasım 1983, s. 11.

⁹² *Milliyet*, 16.11. 1983, s.4

⁹³ *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1983: 1

⁹⁴ *Milliyet*, 17.11.1983:7

⁹⁵ Barlas, “Yeni Bir Durum”, *Milliyet*, 17.11.1983, s.1.

Türkiye'nin kararı ile yaratılmamıştır" demiş ve Dışişleri Bakanı İlter Türkmen'in, son Kıbrıs olayında bu kadar iç içe olduğumuz Kıbrıs'taki gelişmeleri izleyemediğini iddia etmiştir.⁹⁶ Barlas'a göre Türkiye, Kıbrıs'a ilişkin gelişmelerin bundan sonraki bölümünü, akılcı ve geleneksel Türk dış politikasının ilkeleri doğrultusunda sürdürmek durumundadır.⁹⁷

Mehmet Ali Birand, KTFD'nin bağımsızlık ilânının başta Amerika olmak üzere, dışarıda adeta şok etkisi yarattığını ve bu adımın zamansız olduğunu ifade etmiştir.⁹⁸ Birand ayrıca, KTFD'nin bağımsızlık ilân etmesinin haklı ve doğal olduğunu, ancak oturduğu temel ve ilân edildiği günkü koşullar ve genel görünüm itibarıyla bu haklı davanın büyük tepkiyle karşılanmasına yol açtığını belirtmiştir.⁹⁹

İlhan Selçuk; *"güncel politika hesapları ne olursa olsun, Kıbrıs'taki gelişmeyi geçmişten geleceğe uzanan geniş ufuklu tarihsel boyuta oturtmak gerekiyor. Kıbrıs Türk Devleti'nin kuruluşu ne bir başlangıçtır, ne de bir sonuçtur. Ege'de ve Doğu Akdeniz'de yaşanan uzun sürecin bir aşamasıdır"* demiş ve Atina'nın ülkemizi köşeye sıkıştırmak için elinde ne koz varsa kullanmaya kalkışacağını, buna karşı tarihsel ve ulusal bilincimizin ışığında hazırlıklı olmamız gerektiğini söyleyerek, böyle bir zamanda ulusal uzlaşma, bütünleşme ve barış sürecini başlatma görevi doğduğunu belirtmiştir.¹⁰⁰ Selçuk ayrıca, *"Türkiye, KKTC'nin amacına ulaşması için gerekli gücü, kendi içinde bütünleşme, uzlaşma, barış ve birleşmeyle yaratabilir"* demiştir.¹⁰¹

Ergun Göze; bağımsızlık ilânının bütün yurttaki bir sevinç dalgası halinde yayıldığını ve herkesi memnun ettiğini belirterek, *"ne var ki, Rumların tek ve en tehlikeli silahları başkalarını bizim aleyhimize kullanmalarıdır. Ve Avrupa'nın bu şımarık çocuğu daima bu vasfıyla edepsizlik etmiş, memleketimizi zarara uğratmıştır. Bütün sevincimize rağmen bu noktayı unutmamız ve her türlü tedbiri önceden almamız gerekmektedir"* demiştir. Göze ayrıca, milletçe bütün parti farklılıklarını, siyaset oyunlarını bir tarafa bırakıp ordumuzun etrafında kenetlenmemiz gerektiğini ve bu işten milli birlik ve beraberliğin kuvvetlendirilmesiyle büyük bir kârla çıkılabileceğini de belirtmiştir.¹⁰² Bir başka yazısında Göze, Bütün bir İslâm âleminin,

⁹⁶ Barlas, "Milli Dava ve Diplomasi", *Milliyet*, 18.11.1983, s.1.

⁹⁷ Barlas, "Şimdi Ne Olacak", *Milliyet*, 19.11.1983, s.1.

⁹⁸ Mehmet Ali Birand, "Olmaz Böyle Şey", *Milliyet*, 17.11.1983, s.5.

⁹⁹ Birand, "Neden Bu Kadar Büyük Tepki ile Karşılaşıldı?", *Milliyet*, 19.11.1983, s.5.

¹⁰⁰ İlhan Selçuk, "Ne Bir Başlangıç, Ne Bir Sonuç...", *Cumhuriyet*, 17.11.1983, s. 2.

¹⁰¹ Selçuk, "İç Gerilim", *Cumhuriyet*, 18.11.1983, s.2.

¹⁰² Ergun Göze, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne Selam Milli Birlik ve Beraberliğe Devam", *Tercüman*, 16.11.1983, s.7.

bağımsızlık ilânı karşısında sevinç duyduğunu ifade etmiş ve Doğu Türkistan Hükümeti Eski Genel Sekreteri İsa Alptekin'in Denктаş'a yazdığı oldukça anlamlı bir mektuba yer vermiştir.¹⁰³ Göze'ye göre, Kıbrıs'ta müstakil bir Türk devletinin ilân edilmiş olması çok geç bırakılmış bir davranıştı ve daha Türk askeri ayağını Ada'ya bastığı gün, Ada Türkleri müstakil devleti ilan edecekti. Ya Rumlar o zaman federasyona razı olacaklardı yahut da razı olmadıkları takdirde bugüne kadar Kıbrıs Türk Devleti dünya devletlerinin yarısından fazlası tarafından tanınmış ve bu iş de bir yoluna girmiş, demir tavında dövülmüş olacaktı.¹⁰⁴

Milli Gazete yazarı Abdurrahman Dilipak, bağımsızlık kararının geç de olsa alındığını ve böylece Türklerin Rumlarla eşit şartlarla görüşme noktasına geldiğini ve bu karardan geri dönmenin mümkün olmadığını ifade ederek, Kıbrıs konusunun son derece hassas bir konu olduğunu, bir yandan SSCB, öte yandan ABD, Kıbrıs Rum kesiminin Bağlantısız ülke üyesi olması dolayısı ile Bağlantısızların ilgi alanı içinde olduğunu, Yeni Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ise İslâm ülkeleri ile yakın ilişki içinde olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁵ Dilipak ayrıca Amerikan Bağımsızlık Bildirisi'ni örnek göstererek, bu bildiriye imzalayanların torunlarının Yeni Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanımaktan kaçındıklarını söyleyerek, “*KKTC'nin bağımsızlığını desteklemek, Amerikan yönetimi ve halkı için olduğu kadar, zulüm ve baskıya karşı olan herkesin şeref borcudur*” demiştir. Bu görüşlerine ilave olarak Dilipak, kararın bölgede bir gerginlik doğurduğunu, bu durumun sonuçta, yine İslâm Dünyası için hayırlara vesile olacağını ümit ettiğini ve böylece dünyanın “uluslar sosyetesinde” bir takım meselelerin nasıl hallolunduğunu, ABD'nin ve Batı Avrupa devletlerinin zor günlerdeki dostluklarını göstermesi bakımından önem taşıyacağını belirtmiştir.¹⁰⁶ Bir başka yazısında da Dilipak, Kıbrıs'ta barışın Yunanistan ve Rum yönetimi tarafından olduğundan daha fazla ABD'nin tehdidi altında olduğunu iddia etmiş ve sorunun çözümünde kilit ülke olmak isteyen ve barışı korumak maksadı ile buraya asker çıkarmak isteyen ABD'nin Ada'da askeri varlığına izin verilmemesi gerektiğini savunmuştur.¹⁰⁷

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilânı, Kıbrıs Rum yönetimi, Yunanistan ve pek çok devletin yanı sıra BM'nin de tepkisini çekmiştir.

¹⁰³ Göze, “KKTC ve Türk Varlığı”, *Tercüman*, 19 Kasım 1983, s.7.

¹⁰⁴ Göze, “Kıbrıs Türk Devleti ve Dünya Devletleri”, *Tercüman*, 21.11.1983, s.7.

¹⁰⁵ Abdurrahman Dilipak, “Bağımsız Kıbrıs”, *Milli Gazete*, 17.11.1983, s.3-9.

¹⁰⁶ Dilipak, “ABD, KKTC ve Cenevre Görüşmeleri”, *Milli Gazete*, 19.11.1983, s.3,9.

¹⁰⁷ Dilipak, “ABD'ye Dikkat”, *Milli Gazete*, 21.11.1983, s.3,9.

Aslına bakılırsa Kıbrıs Türklerinin bağımsızlık ilânı büyük ölçüde Papandreu'nun sert politikalarına ve Avrupa'nın Türkiye'deki askeri yönetime yönelik eleştirel ve dışlayıcı tutumuna bir yanıt özelliği taşıyordu.¹⁰⁸

AET çevrelerinde karar “üzüntü ve kaygı verici” diye nitelendirilmiş ve bu siyasal adımın “Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerini dolaylı yoldan gerginleştirebileceği” ileri sürülmüştür.¹⁰⁹ AET ayrıca Kıbrıs'ta bağımsız bir Türk Cumhuriyeti ilânını reddettiğini söylerken NATO, konunun yetki alanına girmediğini bildirmiştir.¹¹⁰

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilân edilmesi üzerine Kipriyanu başkanlığında olağanüstü toplanan Kıbrıs Rum yönetimi ve Ulusal Muhafız Ordusu komutanları ile Yunanlı subaylar, BM Güvenlik Konseyi'ni toplantıya çağırma kararı almıştır.¹¹¹ Rum Ulusal Muhafız birlikleri ve polis alarmına geçirilmiş, Kipriyanu, “*yasadışı rejimin giriştiği herhangi bir davranışı kabul edemeyiz*” demiştir. Yunan Başbakanı Papandreu, Ortak Pazar ve NATO ülkelerine gönderdiği mesajlarda KKTC'nin ilânını kabul edilemez olarak nitelendirmiş ve bağımsızlık kararını toplumlararası görüşmelerin dinamitlenmesi ve BM Genel Sekreteri'nin girişimlerinin kundaklanması olarak değerlendirmiş, ayrıca garantör devlet olarak gerekli önlemleri aldıklarını vurgulamıştır.¹¹²

Londra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilânını kınamıştır. Fakat bunun yanında çözüm yolları getirebilecek bir öneri paketi de getirmiştir. İngiliz Hükümeti'nin BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu ve Kıbrıs'ın garantör devletlerini yani İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ı toplantıya çağırarak ılımlı sayılabilecek teklifi ilgi çekicidir. Bu tasarıda olay kınanmakta fakat zecrî tedbirlerden söz edilmemektedir.¹¹³

İngiltere Başbakanı Margaret Thatcher, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e gönderdiği mesajda, Ada'nın resmen ikiye bölünmesi anlamına gelen bu durumun dünya barışını tehdit ettiğini savunmuş ve Türkiye'nin KKTC'yi tanımamasını istemiştir. İngiltere ayrıca Kıbrıslı Rumların istediği gibi Güvenlik Konseyi'nin toplanmasını istemiştir.¹¹⁴ İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın bir yetkilisi ise “*biz sadece bir tek Kıbrıs Devleti tanırız, o da Spiros Kipriyanu'nun başkanlığındaki Kıbrıs Cumhuriyeti'dir.*” diyerek,

¹⁰⁸ Mehmet Hasgüler, *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000, s.133.

¹⁰⁹ *Cumhuriyet*, 16.11.1983, s.1.

¹¹⁰ *Hürriyet*, 17 Kasım 1983, s. 13.

¹¹¹ *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s.3.

¹¹² *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1983, s. 1.

¹¹³ Barlas, “Yeni Bir Durum”, *Milliyet*, 17.11. 1983, s.1.

¹¹⁴ *Cumhuriyet*, 16 Kasım 1983, s. 1

bağımsızlık ilânının 1960 Garanti Anlaşması ile bağdaşmadığını ve Ada'daki soruna barışçı bir çözüm getirilmesi yolundaki girişimleri olumsuz yönde etkileyeceğini ifade etmiştir.¹¹⁵

İngiltere'nin, "üç garantör ülkenin müzakerelerde bulunması" önerisi üzerine Londra'ya giden Dışişleri Bakanı İlder Türkmen, İngiliz meslektaşı Sir Geoffrey Howe ile yapmış olduğu görüşmede, Türk görüşünü izah etmiştir. Türkiye'nin bağımsızlık ilânı karşısında bir sürprizle karşı karşıya kaldığı görüşünü vurgulayan Türkmen, düzenlediği basın toplantısında Denктаş'ın bağımsızlık yoluna başvurmaması için Türkiye'nin her şeyi yaptığını, ancak dinlemediğini ve sonuç olarak "Türkiye'nin KKTC'yi tanımaktan başka çaresi kalmadığını" söylemiştir.¹¹⁶

İngiliz basını bağımsızlık ilânına geniş yer vermiştir. The Guardian gazetesi, "Denктаş tek başına gidiyor" başlıklı yazısında, İngiltere Hükümeti'nin, bağımsızlık ilânını kınarken, bunun 1960 anlaşmasına aykırı olmasından söz etmesini eleştirmiştir. Gazete; "peki, 1974'te Atina'nun desteklediği darbe yapılırken, darbeden sonra Türkiye Ada'yı işgal ederken, 1960'larda Kıbrıs'ın adını kötüye çıkaran anayasal çatışmalar, toplumlararası cinayetler sürerken, Türk azınlık yoksul mahallelere çekilirken, Ada Hükümeti bunların en temel gereksinimlerini karşılamayı dahi reddederken, Kıbrıslı Rumlar 1960 Anayasası'nı değiştirmeye kalkışırken, Kıbrıslı Türkler Türkiye'yi müdahaleye çağırırken bu anlaşmalar çiğnenmiyor muydu?" diye sormuştur. Ada'da Kıbrıslılık diye bir bilincin gelişmediğine işaret eden The Guardian gazetesi, Rumların ancak güneye göçe zorlandıktan sonra, Yunanlı olmaktan çok Kıbrıslı olduklarından söz etmeye başladıklarına işaret etmiştir. Denктаş'ın hâlâ bir federe devlet kurulabileceğini söylemesine de değinen gazete, bu konuda çaba harcanmasını istemiştir. Ancak; Türkiye'deki yeni sivil hükümetin eğilimi saptanmadan, Denктаş'ın gerçek niyeti kavranmadan, Kiprianu veya Papandreu'nun geri dönüşü imkânsız bir adım atmasının hatalı olacağını iddia etmiştir.

The Times Gazetesi ise "Parçalanmış Kıbrıs" başlıklı başyazısında, The Guardian ile benzer noktalara işaret etmiş, İngiltere'nin 1964'te kan dökülmesini önlemek için müdahale ettiğini, ancak anayasal düzeni yeniden kurmaya çalışmadığını ve Makarios sağcı darbe ile devrildiğinde de harekete geçmediğini hatırlatmıştır.

Financial Times de, "Kıbrıs'ta hukuk dışı hareket" başlıklı başyazısında, bağımsızlık kararını kınamış, ancak kınamakla, bu kararı değiştirmenin mümkün olmadığını işaret etmiştir.¹¹⁷

¹¹⁵ *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 3.

¹¹⁶ *Hürriyet*, 19 Kasım 1983, s. 1,11,13.

¹¹⁷ *Milliyet*, 17 Kasım 1983, s. 5.

İngiliz basınında ayrıca bağımsızlık ilânı konusundaki zamanlamanın çok isabetli olduğu yönünde değerlendirmeler de yapılmıştır. Şöyle ki, seçimlerin yapılmış olmasıyla Türkiye, Batı dünyası karşısında genel bir ferahlamaya girmiştir. Seçimlerin yarattığı olumlu hava, bağımsızlığın yaratabileceği tepkileri belli ölçülerde kesebilecektir. Ayrıca bağımsızlık ilânı, Türkiye'ye yapılacak askerî yardımları da kapsayan dış yardım tasarısının ABD Kongresi'nin onayından çıkmasının hemen 24 saat sonrasına rastlamıştır. KKTC iki gün önce ilân edilmiş olsa, Kongre'de yardımlar açısından olumsuz bir hava doğması kaçınılmaz olacaktı.¹¹⁸

BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar, Kıbrıs'ta bağımsızlık ilânından derin üzüntü duyduğunu belirterek, bu kararın BM Güvenlik Konseyi kararlarına aykırı olduğunu savunmuştur. BM Genel Sekteri ayrıca ilgili tüm tarafları, durumu daha da gerginleştirecek her türlü girişimden kaçınmaya çağırmıştır. BM Genel Sekreterliği'nden yapılan açıklamaya göre Perez de Cuellar, yeni cumhuriyetin Kıbrıs'ta durumu olumsuz yönde etkileyebileceğini ve Kıbrıs sorununa adil çözüm bulunması yolundaki çabaları zorlaştırabileceğini söylemiştir.¹¹⁹

KKTC'nin ilânı üzerine İngiltere, Yunanistan ve Kıbrıs Rum tarafı, ilânın ertesinde BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmuşlardır. İngiltere'nin hazırladığı karar tasarısında bağımsızlık kararına yönelik olarak Güvenlik Konseyi'nden bazı taleplerde bulunulmuş ve şu ifadelerle yer verilmiştir:

*“Kıbrıs Türk makamlarının Kıbrıs'ı bölmeye kalkışan bildirisini kınıyor, bu bildirinin geri alınmasını istiyor, Ada'daki yabancı askerlerin geri çekilmesini öngören daha önceki BM kararlarının uygulanmasını talep ediyor, BM Genel Sekreteri'nin Kıbrıs'ta erken çözüm sağlayacak bir biçimde toplumlararası görüşmeleri başlatacak girişimler yapmaya ve bunları Ada'daki iki toplum ve Türkiye ile Yunanistan hükümetleri nezdinde oluşturmaya, bütün devletlerin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne saygı göstermeye ve Ada'da Kıbrıs Cumhuriyeti dışında başka bir hükümeti tanımamaya çağırıyoruz.”*¹²⁰

Güvenlik Konseyi 17-18 Kasım tarihleri arasında KKTC'nin bağımsızlık ilânı konusunu ele almıştır. Yapılan görüşmeler sonunda 541 sayılı karar kabul edilmiştir. Güvenlik Konseyi kararında, 15 Kasım 1983 tarihli bağımsızlık ilânından duyduğu endişeyi belirterek, bu ilânın 1960 Kurucu ve Garanti Antlaşmalarına aykırı olduğunu, KKTC'yi kurma girişiminin yasa

¹¹⁸ *Cumhuriyet*, 17 Kasım 1983, s. 7.

¹¹⁹ *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 3.

¹²⁰ *Milliyet*, 19 Kasım 1983, s. 5.

dışı olduğunu ve bunun Ada'daki durumun kötüleşmesine katkıda bulunacağını düşündüğünü vurgulamıştır. Ayrıca Konsey, bağımsızlık ilanının yasadışı olması gerekçesiyle geri çekilmesini istemiş, 365 ve 367 sayılı kararların acilen ve etkili biçimde uygulanması çağrısında bulunarak, tüm devletleri Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliğine, bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve tarafsızlığına saygı göstermeye çağırmıştır.¹²¹ 13'e karşı 1 oyla kabul edilen karara Pakistan karşı çıkarken Ürdün çekimser kalmıştır.¹²²

BM Güvenlik Konseyi'nin kararı karşısında Türkiye, bu kararı tanımayacağını açıklamıştır. Dışişleri Bakanı Türkmen, bağımsızlık kararına ilişkin olarak, "*Biz onaylamadık, vazgeçirmek için uğraştık*" demekle yetinmiş¹²³, Denktaş ise bağımsızlık konusundaki kararın geri alınmasının söz konusu olamayacağını bildirmiştir. BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada Cumhuriyet ilânı aşamasına nasıl gelindiğini açık kalplilikle anlattığını belirten Denktaş şöyle demiştir: "*Bu noktaya geldik, çünkü iki topluma dayalı Kıbrıs'ta büyük bir yanlışlık yapılmıştır. Ortaklığı yıkan Rum tarafına meşru hükümet muamelesi yapılmıştır ve bu nedenle Kıbrıs meselesi halledilemez bir duruma getirilmiştir.*"¹²⁴

BM Güvenlik Konseyi 13 Mayıs 1984 tarihinde aldığı 550 sayılı kararı ile de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilânını ayrılıkçı ve yasadışı bir hareket olarak tanımlamıştır.¹²⁵ Konsey'in bu kararında tüm devletlerin KKTC'yi tanımaması çağrısı da açıkça yer almıştır.¹²⁶

Ortadoğu Özel Temsilcisi Donald Rumsfeld aracılığıyla ABD Başkanı Ronald Reagan, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e gönderdiği mesajda, KKTC'nin bağımsızlık ilânının geri alınmasını ve Türkiye'nin de bu cumhuriyeti tanımaktan vazgeçmesini istemiştir. Cumhurbaşkanı Kenan Evren de, KKTC'nin bağımsızlık ilânının geri alınmasının söz konusu olmayacağını, Türkiye'nin de yeni cumhuriyeti tanımaktan vazgeçemeyeceğini bildirmiştir. Evren, Türkiye'nin Kıbrıs Türk halkını desteklemeye devam edeceğini de söylemiştir.¹²⁷

¹²¹ Kudret Özersay, *Kıbrıs Sorunu-Hukuksal Bir İnceleme*, ASAM (Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi) Yayınları, Ankara, 2002, s. 117-118. Maurice H. Mendelson, *EU and Cyprus: An Expert View*, Lefkoşa, 1997, s. 21; Soyalp Tamçelik, *Avrupa Topluluğu – Kıbrıs ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti*, Yüksek Lisans Tezi (Gazi Ü. Sos. Bil. Enst. Tarih Anabilim Dalı), Ankara, 1995, s. 11.

¹²² *Cumhuriyet*, 19 Kasım 1983, s.1; *Son Havadis*, 19 Kasım 1983, s. 1, 7.

¹²³ *Cumhuriyet*, 19 Kasım 1983, s. 1,11.

¹²⁴ *Son Havadis*, 19 Kasım 1983, s. 7.

¹²⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Kuzey_Kıbrıs_Türk_Cumhuriyeti

¹²⁶ Özersay, a.g.m., s. 118.

¹²⁷ *Tercüman*, 20 Kasım 1983, s. 1,10.

Hindistan Başbakanı Gandhi: “Yunanistan’ı destekliyoruz” demiş, Avustralya Dışişleri Bakanı ise “BM’de görevli 20 polisimizi Ada’dan çekeceğiz” demiştir.¹²⁸

Hollanda Hükümeti, yayınladığı bildiriye KKTC’ni tanımayacağını açıklamıştır. Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, Kıbrıslı Türklerin bağımsız bir devlet kurmasının hiçbir zaman haklı gösterilemeyeceğini savunmuştur.

Avusturya radyosu, bağımsızlık ilânını ilk haber olarak duyururken, “*Türk Hükümeti Denktaş’ı durduramadı*” ifadesini kullanmıştır.

Federal Alman yönetimi de Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yaptığı açıklamada, bağımsızlık ilânını tepki ile karşıladığını bildirmiştir. Açıklamada, bağımsızlık ilânının Kıbrıs sorununa kalıcı bir çözüm bulma yolundaki çabaları yeniden zorlaştıracığından ciddi endişe duyulduğu belirtilerek, Kıbrıs’ın bütünlüğü ve bağımsızlığının korunmasından yana olduğu vurgulanmıştır.

Avrupa Parlamentosu da, KKTC’nin ilân edilmesi konusunda acil görüşme açmaya karar vermiştir.

Merkezi Paris’te bulunan Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD), genel politikası doğrultusunda hareket ederek, siyasi konuları ekonomik konulara karıştırmaktan kaçınmıştır

Yugoslavya ise, KTFD’nin tek yanlı olarak bağımsızlığını ilân etmesini kınamıştır. Hükümet sözcüsü, bu kararın, BM Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul kararlarına tamamen ters düştüğünü kaydetmiştir.¹²⁹

Sovyetler Birliği, KKTC’nin ilânı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada, Ada’da baş gösterebilecek bir bunalımın, ABD çıkarlarına hizmet edeceğini, Kıbrıs’ın bir ABD ve NATO uçak gemisine dönüştürülmesini kolaylaştırabileceği ifade edilmiştir. Sovyet resmi haber ajansı TASS tarafından daha sonra yayınlanan bir başka yorumda da yeni devletin ilânından duyulan endişe dile getirilmiştir. Denktaş’tan KKTC’nin ilânının geri alınmasını isteyen Sovyetler Birliği, BM kanalı ile Rumları görüşmelere başlamaya çağırmıştır.¹³⁰

Fransa Hükümeti, KKTC’nin kurulmasını kayıtsız şartsız kınayarak, bu kararlar Kıbrıs’ın birliğinin, toprak bütünlüğünün ve egemenliğinin ihlâl edildiğini bildirdi ve BM Güvenlik Konseyi ile Genel Kurulu’nun kararlarına karşı olan bu “oldu-bitti”yi kabul edemeyeceklerini açıkladı.¹³¹

¹²⁸ *Milliyet*, 17.11.1983, s.1.

¹²⁹ *Milliyet*, 16 Kasım 1983, s. 3.

¹³⁰ *Milliyet*, 18.11.1983, s.5.

¹³¹ *Milliyet*, 18.11.1983, s.5.

İspanya Hükümeti, KKTC'nin ilânını kınayarak, kararın Kıbrıs'ın bölünmezliği ve bütünlüğü ilkesine ters düştüğünü ve BM karar tasarıları ve uluslararası anlaşmaları ihlâl ettiğini ileri sürmüştür. Nepal Dışişleri Bakanlığı da KKTC'nin ilânını "talihsizlik" olarak değerlendirmiş ve Ada'da gerilimi arttıracaklarını öne sürmüştür. Kuveyt'te yayımlanan "Al-rai alam" Gazetesi bağımsızlık ilânının arakasında ABD'nin bulunduğunu ileri sürmüştür. Öte yandan Kuveyt resmi yetkililerinin de bağımsızlık ilanından hoşnut olmadıkları kaydedilmiştir. Japonya Dışişleri Bakanlığı, KKTC'yi tanımayacağını bildirmiştir.¹³²

Bağımsızlık ilânından sonra Kıbrıslı Türk yöneticiler Avrupa ile yollarını ayırmayı gündeme getirmişti. Bundan ötürü bağımsızlık ilânı sonrası yapılan bütün yardımlar Kıbrıs Hükümeti'nin yasal iznine tabi tutuldu ve KKTC bu yardımları almaktan mahrum tutuldu.¹³³

ABD'de ise Senato Dışişleri Komisyonu'nda görüşülen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni tanıyan, ekonomik ve askerî yardımda bulunan bütün ülkelere Amerikan yardımının kesilmesini öngören kanun tasarısını, Meclis'e gönderilmeyeceğini bildirilmişti. Rum ve Yunan lobisinin yoğun kulislerine rağmen Başkan Reagan yönetiminin Türkiye'ye yeni bir ambargo konmasına karşı olduğu anlaşılıyordu.¹³⁴ ABD Kongresi, Türkiye'ye ambargo talep edilmesine rağmen, KKTC için sadece "kınama" kararı almıştır.¹³⁵ Amerika'nın sert tutumuna, Türkiye'yi yanlış anlamasının neden olduğunu belirten Dışişleri yetkilileri, Türkiye'nin Kıbrıs konusunda ABD'ye hiçbir zaman yanıltıcı bilgi vermediğini ve KTFD'nin bağımsızlık ilânını hiçbir zaman teşvik etmediğini bildirdiler. ABD'nin Türk tutumunu yanlış değerlendirerek, "Türkiye Denktaş'ı mutlaka engelleyecek" kanısına sahip olmasının Washington'da yarattığı tepki neticesi, Türkiye'ye yönelen "tanımanızı geri alın" şeklindeki bir baskının bir sonuç vermeyeceği de ifade edilmiştir.¹³⁶

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilânına en enteresan kınama ise 48 devletten oluşan İngiliz Milletleri Topluluğu'ndan gelmiştir. Bu devletler Kasım 1983 sonunda Yeni Delhi'de yaptıkları toplantı sonundaki ortak bildiride Yeni Türk Devleti ilânı kararını kınadılar. Hatta Kıbrıs sorunu için, Avustralya, Guyana, Hindistan, Nijerya ve Zambiya'dan kurulu bir de eylem grubu kuruldu. Tüm bu ülkeler daha yarım yüz yıl önce İngiliz sömürgesi olduklarını ve sömürgecilikten neler çıktıklarını unutmuş gibiydiler.¹³⁷

¹³² *Milliyet*: 18.11.1983, s.5

¹³³ Hasgüler, a.g.e., s. 142.

¹³⁴ *Hürriyet*, 17 Kasım 1983, s. 13.

¹³⁵ *Milliyet*, 18 Kasım 1983, s. 1.

¹³⁶ *Hürriyet*, 19 Kasım 1983, s.1,11.

¹³⁷ Tosun, a.g.m., s. 106.

23 Kasım 1983 tarihinde bağımsızlık ilânı konusunda bir karar alan Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi, Kıbrıs'ın kuzeyinde ortaya çıkan tek yanlı bağımsızlık deklarasyonunu reddetmiş ve Türk işgâl kuvvetlerinin geri çekilmesini talep etmiştir. Aynı Meclis, bu kez 2 Şubat 1985 tarihinde kabul ettiği 1054 sayılı kararlar, da tüm üye devletleri, BM kararlarına uygun olarak Kıbrıs'ın işgâl altındaki parçasında bulunan yapının tanınması biçiminde yorumlanabilecek tüm eylemlerden kaçınmaları çağrısında bulunmuştur.¹³⁸

Bu ortamda KKTC Cumhurbaşkanı Denktaş, Kıbrıs Rum halkına yönelik barış taarruzu niteliğindeki öneri paketini Lefkoşa'da açıklamıştır. Öneri paketi, 1974 Barış Harekâtı'ndan beri kapalı bulunan Maraş kentinin BM nezaretinde Rumların sivil yerleşimine açılması, Lefkoşa Havaalanı'nın BM yönetimi altında yeniden işletmeye açılması, savaş kayıpları komitesinin çalışmaya başlaması ve Ada'da yan yana yaşamaya mecbur bulunan Kıbrıslı Türkler ile Rumların aralarındaki bütün sorunları müzakere yoluyla barışçı, adil ve kalıcı çözümlere ulaştırmaları gibi hususları içermektedir.¹³⁹

Kıbrıs Rum lideri Kipriyanu ise Denktaş'ın önerilerinin yenilik içermediğini ileri sürerek bu önerileri reddettiğini açıklamıştır.¹⁴⁰ BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar ile bir görüşme de yapan Kipriyanu, Genel Sekretere, Güvenlik Konseyi'nin 541 sayılı kararına tamamen uyulmasından sonra, Genel Sekreterin huzurunda kendisiyle Denktaş arasında bir görüşme yapılmasını teklif ettiğini ifade etmiştir. Rauf Denktaş da Denktaş, Kıbrıs Rum yönetimi lideri Spiros Kipriyanu'nun BM Güvenlik Konseyi'nin 541 sayılı kararının uygulanmasında ısrar etmesinin kendisi ile görüşmekten kaçındığı anlamına geldiğini söylemiş ve 541 sayılı kararın uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiştir.¹⁴¹

Kipriyanu, Genel Sekreter Cuellar'a 11 Ocak 1984 tarihinde sunduğu önerilerde, Kıbrıs Türk kesimine Ada topraklarının %25'ini teklif ederek, Maraş ve Güzelyurt'un kendilerine bırakılmasını, 1974 sonrasında Türkiye'den gelen göçmenlerin ve Türk kuvvetlerinin geri çekilmesini, Ada'nın tamamen silahsızlandırılmasını ve KKTC'nin ilanının geri alınmasını istemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile KKTC arasındaki büyükelçiler düzeyindeki ilişkiler 17 Nisan 1984 tarihinden itibaren başlamıştır. KKTC'nin Ankara Büyükelçisi Peker Turgut, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e güven mektubunu

¹³⁸ Özersay, a.g.m., s. 118.

¹³⁹ *Adalet*, 3 Ocak 1984: 1, 5.

¹⁴⁰ *Milliyet*, 5 Ocak 1984, s. 5.

¹⁴¹ *Tercüman*, 13 Ocak 1984, s. 4.

sunmuş, Lefkoşa'daki Türk Büyükelçisi İnal Batu da karşılıklı olarak güven mektubunu Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'a takdim etmiştir. Yunanistan Başbakanı Papandreu, Ankara ile KKTC arasında karşılıklı büyükelçilikler ihdasından sonra kısa bir açıklama yapmış ve bu gelişmeyi, "*Türkiye'nin bir darbe harekâtı*" olarak tanımlamıştır.¹⁴²

Türkiye ile KKTC arasında büyükelçi teati edilmesini, Yunanistan NATO nezdinde kınayarak şikâyetle bulunurken, Rum yönetiminin de BM Güvenlik Konseyi'nin toplantıya çağırma hazırlığı içinde olduğu bildirilmiştir.¹⁴³

Türkiye ile KKTC'nin karşılıklı olarak büyükelçi atamalarına BM Genel sekreteri Perez de Cuellar ile İngiltere Dışişleri Bakanlığı da karşı çıkmıştır. Resmi bir ziyaret için Londra'da bulunan BM Genel Sekreteri bu durumdan derin bir kaygı duyduğunu, bu tür hareketlerin Kıbrıs sorununun çözümünü zorlaştıracağından endişe ettiğini söylemiştir. BM Genel Sekreteri'nin demecinin ardından bir açıklama yapan İngiltere Dışişleri Bakanlığı da bu görüşlere katıldığını belirtmiştir. Rum yönetimi ise Türk tarafının sürekli olarak Güvenlik Konseyi'nin 541 sayılı kararını ihlal ettiği gerekçesiyle BM Güvenlik Konseyi'ne başvurmaya karar vermiştir.¹⁴⁴

Bütün bu gelişmeler sonrasında Kıbrıs Rum tarafı toplumlararası görüşmelerden çekilmiştir.

Sonuç

Doğu Akdeniz'de stratejik açıdan önemli bir konumda bulunan Kıbrıs uluslararası alanda sorunlu bir ada olarak hep tartışmalara ve rekabete konu olmuştur. İngiltere'nin egemenliğini sona erdiren Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yaşayamayacağına anlaşılması ve Türkiye'nin garantörlük haklarına dayanarak yaptığı Barış Harekâtı sonrası Kıbrıs'ta yeni bir dönem başlamış, 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti ilan edilmiştir.

İki toplum liderince kabul edilen 1977 Zirve Antlaşmasında, iki toplumlu ve iki kesimli bir federasyon ortak amaç olarak ilan edilmiş, bu amaca ulaşmak için, doğrudan doğruya iki etnik toplum arasında eşit düzeyde ve BM Genel Sekreteri'nin gözetiminde görüşmeler yapılması tek geçerli yöntem olarak kabul edilmiştir. Adil ve kalıcı bir çözüme ancak bu yoldan ulaşılabileceği inancı ile Kıbrıs Türk tarafı bu yöntem çerçevesinde içtenlikle

¹⁴² *Milliyet*, 18 Nisan 1984, s. 3.

¹⁴³ *Milliyet*, 19 Nisan 1984, s. 5.

¹⁴⁴ *Milliyet*, 20 Nisan 1984, s. 5.

çaba sarf etmiştir. Rum tarafı ise müzakere sürecini baltalamak, müzakerelerin dayandığı temel aşama noktalarını ve müzakere çerçevesini yıkmak niyetiyle hareket etmiştir.

Toplumlararası görüşmelerin devam ettiği son üç yıl boyunca Kıbrıs Türk tarafı sorunun bütün yönleriyle ilgili olarak kapsamlı öneriler sunmuş, uzlaşma yolunu açabilmek için bütün yapıcı yolları ve yaklaşımları denemiş ve bu uğurda büyük fedakârlıklarda bulunmayı göze almıştır. Ancak Kıbrıs Türk tarafının tüm iyi niyetli önerileri ve uzlaşma yolunu açabilecek adımları karşılıksız bırakılmıştır.

Bu durumda, Kıbrıs Türk Halkı kendi geleceği üzerinde yeniden düşünmek zorunluluğunu duymuştur.

Özellikle BM Genel Kurulu'nun tamamen Kıbrıs Rum tarafını destekleyen 13 Mayıs 1983 tarihli kararı ise Ankara'da büyük tepki yaratmış, Türkiye ve KTFD bu kararı hiçbir şekilde kabul etmemiştir. Kıbrıs'ta yirmi yıldan beri vuku bulan gelişmeler ve bu gelişmelerin ulaştığı nokta, toplumlararası görüşmelerin kilitlenmesi ve yeni girişimlerin de sonuçsuz kalması üzerine Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi, 15 Kasım 1983 günü bağımsız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti devletinin ilân kararını almıştır. Bu karar gerek BM'de gerekse ABD ve Avrupa'da büyük yankı uyandırmıştır.

Rum-Yunan ikilisi ve onların yönlendirdiği aleyhteki geniş kamuoyuna rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti gelişmeye devam etmektedir

30 yıldan daha fazla bir zamandır Kıbrıs Türk halkı kendi varlığını ve hukukunu savunmak ve Kıbrıs'ın sakinlerinden biri olduğunu ispat etmek amacıyla büyük bir mücadelenin içindedir.

İslâm Birliği Eski Genel Sekreter Yardımcısı, Muhammed Safvet Es-Sakka Emîni'ye göre; *“Kıbrıs meselesi öyle bir konudur ki, sömürgecilerin gerçekleri saklamak, gerçekleri karalamaya çalışmak için ellerinden geleni yaptıkları, bu bölgeyi Türklerin elinden almak için komplo üzerine komplonun kurulduğu bir konudur. Hiç şüphesiz doğruyu savunan Kıbrıs'ın sahipleri, bozgun elleri ve soykırım baltaları arasında savrulup gitmişlerdir. Bu konuyu aydınlatmak ve saklanan gerçekleri açığa çıkarmak için cesur ve azimli kişilere ihtiyaç vardır. Çünkü bu kanıtlar, Kıbrıs'ın gerçek yüzünü ve zamanında İslâm dünyasının bölgelerinden biri olduğu gerçeğini bize gösteriyor”*.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Muhammed Safvet Es-Sakka Emîni, *Kıbrıs El Müslime Beyne Duati'l Hakki ve A'dai El İnsaniyeti*, Matbaat-ı Rabitati'l Alem-i El İslâmi, Mekke, 1982, s. 1.

Anavatan Türkiye'nin yaptığı yardımlar ve Kıbrıslı Türklerin ortaya koyduğu kararlı direniş ve Temmuz 1974'teki Silahlı Kuvvetlerin başarılı operasyonu olmasaydı Kıbrıs, bugün devletler topluluğu dışında ve Yunan adalarından biri olarak kalacaktı. Kıbrıs Meselesi tüm delillerin oradaki Türklerin haklı olduğunun vurgulandığı müzmin meselelerden bir tanesidir. Buna rağmen Türklerin yanında olduklarını zannedenler ve bu haklı mücadelesinde kendisine yardım edenler tarafından bile haksızlığa maruz bırakılmıştır.

Kıbrıslı Türklerin durumuna meşhur tarihçi Arnold Toynbee'nin şu sözü uygun düşmektedir; *“hak ve bâtil diğer yerlerde de vardır. Dünya canıye kulak verirken kurbana karşı sağır kesilmiştir.”*

Uluslararası düzeyde ve uzun seneler boyunca büyük haksızlığa uğrayan Kıbrıslı Türklerin tek teselli kaynağı Türkiye'den anlayış ve destek görmesidir. Onlar için dünyaya açılan tek kapı Türkiye'dir ve Anavatanlarından başka yardımcıları da yoktur.

KAYNAKÇA**1. Süreli Yayınlar:**

Adalet

Cumhuriyet

Hürriyet

Milliyet

Milli Gazete

Son Havadis

Tercüman

2. Araştırma Eserleri:

AKFIRAT, Arslan ve ÖZKAN, Öner, “Ulusal/Etnik Kimliklerin Stratejik İnşası: Kuzey Kıbrıs Örneği”, *Bilig.* (Kış / 2010), S. 52.

ALASYA, Halil Fikret, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarihi*, Ankara, 1987.

ARMAOĞLU, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Alkım Yayınevi, İstanbul, 2007.

-----, “Karar ve Sonrası”, *Tercüman*, 15 Mayıs 1983.

-----, “Bağımsızlığa Veda”, *Tercüman*, 19.10.1983.

AŞKIN Cevdet ve MERCANLI Abdurrahman. (1996).*Türk Tarihi Ansiklopedisi*. İstanbul.

AYTEKİN, Halil, *Kıbrıs'ta Monarga (Boğaztepe) Ermeni Lejyonu Kampı*. Ankara, 2000.

BARLAS, Mehmet, “Kıbrıs Çözümü”, *Milliyet*, 17.10.1983.

-----, “Yeni Bir Durum”, *Milliyet*, 17.11.1983.

-----, “Millî Dava ve Diplomasi”, *Milliyet*, 18.11.1983.

-----, “Şimdi Ne Olacak?”. *Milliyet*. (19.11.1983).

BİRAND, Mehmet Ali, “Olmaz Böyle Şey”, *Milliyet*, 17.11.1983.

-----, “Neden Bu Kadar Büyük Tepki ile Karşılaşıldı?”, *Milliyet*, (19.11.1983).

BOZKURT, İsmail, “Kıbrıs Türk Halkı'nın Var Oluş Savaşımı ve Devletleşme Süreci”, *2011'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, “Fırsatlar ve Tehditler”*. Editör: Soyalp Tamçelik. Ankara, 2012.

- BULUNÇ, Ahmet Zeki, "KKTC'nin İlanı", *Türk Dış Politikası, 1919-2008*. Ed. Haydar Çakmak. Ankara, 2008.
- CERRAHOĞLU (YALÇINKAYA), Zehra, *Birleşmiş Milletler Gözetiminde Kıbrıs Sorunu ile İlgili Olarak Yapılan Toplumlararası Görüşmeler (1968 - 1990)*, T. C. Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1998.
- ÇAĞIRAN, Mehmet Emin, "Kuzey Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin İlanı", *Türk Dış Politikası, 1919-2008*, Ed. Haydar Çakmak, Ankara, 2008.
- ÇEVİKEL, Nuri, *Kıbrıs, Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası (1570-1878)*, İstanbul, 2006.
- , *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası (1570-1960)*, İstanbul, 2006.
- DENKTAŞ, Rauf, *Kıbrıs Girit Olmasın*, 4. Baskı. İstanbul, 2005.
- Dışişleri Bakanlığı, *Türkiye'nin Dış Politikasında 50 Yıl Lozan (1922-1923)*, Ankara, 1973.
- DİLİPAK, Abdurrahman, "Bağımsız Kıbrıs", *Milli Gazete*, 17.11.1983.
- , "ABD, KKTC ve Cenevre Görüşmeleri", *Milli Gazete*, 19.11.1983.
- , "ABD'ye Dikkat", *Milli Gazete*, 21.11.1983.
- DODD, Clement, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Tarihi", Çev.: Nasuh Uslu. *Türkler*, Ed.: Hasan Celal Güzel vd. C. XIX, Ankara, 2002.
- DOĞAN, Nejat, "Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Kararlarında Kıbrıs Sorunu", *Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* (4), 2002.
- ERGİN, Sedat, "Denktaş: Kıbrıs'ta Bağımsızlık İlanımız 6 Kasım Sonrasına Kalabilir", *Cumhuriyet*, 19.11.1983.
- ES-SAKKA EMİNİ, Muhammed Safvet, *Kıbrıs El Müslime Beyne Duati'l Hakkı ve A'dai El İnsaniyeti*, Matbaat-ı Rabitati'l Âlem-i El İslami, Mekke, 1982.
- FIRAT, Melek, "Kıbrıs Sorununun Gölgesinde Dostluk(1955-1960)", *Türk Dış Politikası*, Editör: Baskın Oran. C.I. İstanbul, 2008.
- , "Yunanistan'la İlişkiler", *Türk Dış Politikası*, Editör: Baskın Oran, C.I. İstanbul, 2008.
- GEYLAN, Duygu, *Türk Hükümetleri ve Kıbrıs Sorunu (1974-1983)*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir, 2003.
- GÖKTÜRK, Turgay Bülent, "Rumların Kıbrıs'taki Enosis İsteklerinin Şiddete Dönüşmesi: 1931 İsyanı;-Öncesi ve Sonrası-", *ÇTTAD*, VII/16-17, 2008/Bahar-Güz.

- GÖZE, Ergun “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne Selam Milli Birlik ve Beraberliğe Devam”, *Tercüman*, 18.11.1983.
- , “KKTC ve Türk Varlığı”, *Tercüman*, 19.11.1983.
- , “Kıbrıs Türk Devleti ve Dünya Devletleri”, *Tercüman*, 21.11.1983.
- HASGÜLER, Mehmet, *Kıbrıs’ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2000.
- HÜRSOY, Siret, “Eleştirel Kuram Perspektifinden Kıbrıs Sorunu”, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, No:48, Mart 2013.
- KESER, Ulvi, “Son Elli Yıllık Süreç Kıbrıs Meselesi ve Avrupa Birliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, S.2, Yıl: 1, Eylül 2003.
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi*, C. VIII, III. Baskı, TTK Basımevi, Ankara, 1988.
- KASIM, Kamer, “Soğuk Savaş Dönemi Sonrası Kıbrıs Sorunu”, *Gazi Akademik Bakış*. C.I. S.1, Kış 2007.
- KOHEN, Sami, “Şimdi de Parametre!”, *Milliyet*, 13 Ağustos 1983.
- MENDELSON, Maurice H, *Eu And Cyprus: An Expert View*, Lefkoşe, 1997.
- MENEKŞE, Metin, “Berlin Konferansı Sonrasında Osmanlı-İngiliz İlişkileri’nde Kıbrıs Meselesi (1878-1923)”, *Motif Akademi / Halkbilimi Dergisi / (Kıbrıs Özel Sayısı-I)*, 2013-1.
- MİSİROĞLU, Kadir, *Lozan, Zafer mi, Hezimet mi?*, C.II, İstanbul, 1973.
- MÜMTAZ, Hüseyin, *Kıbrıs’ın Kitabı*, İstanbul, 2003.
- ÖZERSAY, Kudret, *Kıbrıs Sorunu-Hukuksal Bir İnceleme*. ASAM (Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi), Ankara, 2002.
- ÖZTÜRK, Osman Metin, “Kıbrıs’ın Türkiye Bakımından Stratejik Önemi ve Füze Krizi”, *G.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, 1/99, 1999.
- SELÇUK, İlhan, “Ne bir başlangıç, ne bir sonuç...”, *Cumhuriyet*, 17.11.1983.
- , “İç Gerilim”. *Cumhuriyet*, 18.11.1983.
- SİRMEN, Ali, “Aklın Yolu”, *Cumhuriyet*, 8 Temmuz 1983.
- TAMÇELİK, Soyalp, *Avrupa Topluluğu – Kıbrıs ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti*, Yüksek Lisans Tezi (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı). Ankara, 1995.
- , “Kıbrıs Rumlarının Bölge Barışını Tehdit Eden Silahlanma Çabaları”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/3, Summer 2011.

TOSUN, Ramazan, "Kıbrıs Meselesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.10, 2001.

TUNCER, Topur, *Dünya ve Türkiye-AB-Kıbrıs Üçgeni*, Yeni Türkiye, Ankara, 2002.

UÇAROL, Rifat, *1878 Kıbrıs Sorunu ve Osmanlı-İngiliz Antlaşması (Ada'nın İngiltere'ye Devri)*, İstanbul, 1978.

USLU, Nasuh, *Türk Amerikan İlişkilerinde Kıbrıs*, 21 Yüzyıl:12, Ankara, 2000.

UZER, Uğur ; CENGİZ Ahmet, *Kıbrıs Sorunu*, Ankara Barosu. Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2002.

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.III, Kısım: I, III.Baskı, TTK. Ankara, 1983.

ÜNAL, Hasan, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri ve Türk-Yunan Sorunları", *Türkler*, C.XVII, Ankara, 2002.

3. İnternet Kaynakları:

<http://www.mfa.gov.tr/kibris-tarihce.tr.mfa>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Panhelenik_Sosyalist_Hareket

http://tr.wikipedia.org/wiki/Kuzey_Kıbrıs_Türk_Cumhuriyeti

